

XIV. Kitap*

Book XIV

Augustinus

Çev. Abrim Gürgen

Özet

Orta Çağ Hıristiyan dünyasının en önemli teolog ve filozoflarından olan Augustinus'un *Civitas Dei* (Tanrı Devleti) adlı eseri, Hıristiyanlığın diğer din ve düşünce akımlarına karşı konumunu, Roma İmparatorluğu'nun Hıristiyanlığa bakışını ve pek çok problemin Hıristiyanlık çerçevesinde çözümünü ortaya koymak için kaleme alınmıştır. Augustinus, Hıristiyanlığa getirdiği felsefi bakışla kendi dönemindeki ve kendisinden sonraki filozoflar üzerinde etkili olmuştur. Augustinus'a göre iki devlet vardır: dünyevi Devlet ve Tanrı Devleti. İnsanlar gerçek mutluluğu ancak Tanrı Devleti'nde ve Tanrı'ya göre yaşayarak bulabilirler. İnsana göre yaşayanlar ise

Abstract

The work of Augustine, one of the most important theologians and philosophers of the medieval Christian world, *Civitas Dei* (City of God), was written to reveal the position of Christianity against other religions and schools of thought, the Roman Empire's view of Christianity, and the solution of many problems within the framework of Christianity. Augustine influenced the philosophers of his time and those who came after him with the philosophical perspective he brought to Christianity. According to Augustine, there are two states: the worldly state and the state of God. People can only find true happiness in the state of God and by living

* Bu metnin çevirisinde, "*Augustine. City of God, Volume IV: Books 12-15*. Translated by Philip Levine. Loeb Classical Library 414. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966" esas alınmıştır. Dipnotlarda atıfta bulunulan antik yazarlara ait metinler ve Kutsal Kitap bölümleri için de aynı kaynak kullanılmıştır. Latince metin içerisindeki ara başlıklar çeviride esas alınan kaynaktan mevcuttur.

✉ Dr. Öğr. Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Felsefe Bölümü
(abrim.gurgen@msgsu.edu.tr) ORCID: 0000-0001-9727-3950.

şeytanın ayartmalarına maruz kalarak günaha batarlar. Civitas Dei'nin çevirisini yaptığımız XIV. Kitabında Augustinus, ilk insanın itaatsizliği nedeniyle işlediği asli günah, ilk insanın düşüşü, günahın nedeninin beden değil ruh oluşu, insanın Tanrı'ya göre yaşaması gerektiği, insan iradesi, niyet ve eylem ilişkisi, şehvet, çıplaklık, üreme ve evlilik gibi konuları Hıristiyanlık çerçevesinde ele almıştır. Bu konularla ilgili sorunlara teolog ve filozof olarak çözüm sunmaya çalışmıştır. Hıristiyan inancını felsefe yoluyla temellendirmeye çalışmıştır. Augustinus'un *Tanrı Devleti*, teolojik ve felsefi sorunlara cevap vermesi bakımından ayrıca önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Augustinus, Civitas Dei, Tanrı Devleti, günah, beden.

according to God. Those who live according to man fall into sin by being exposed to the temptations of the devil. In the book XIV of Civitas Dei that we translated, Augustine addressed issues such as the original sin committed by the first man due to his disobedience, the fall of the first man, the reason for sin being the soul and not the body, the necessity of man to live according to God, human will, the relationship between intention and action, lust, nudity, progeneration and marriage within the framework of Christianity. He tried to provide solutions to the problems related to these issues as a theologian and philosopher. He tried to establish the Christian faith through philosophy. Augustine's City of God is also important in terms of providing answers to theological and philosophical problems.

Keywords: Augustine, Civitas Dei, City of God, sin, body.

1. Tanrı'nın lütfu birçok kişiyi kurtarmamış olsaydı, ilk insanın itaatsizliği tüm insanları ikinci ölümün sonsuz sefaletine sürükleyecekti.

Önceki kitaplarda zaten belirtmiştik ki, Tanrı, insan neslini sadece benzer doğaları nedeniyle birbirleriyle ilişki kurabilmeleri değil, aynı zamanda akrabalık bağlarıyla uyum ve barış içinde birbirlerine bağlanmaları için tüm insanları tek bir insandan türetti ve insanı öyle bir doğayla yarattı ki, ilk ikisi (biri yoktan, öbürü de ondan yaratılmıştır) itaatsizlikleriyle bunu hak etmemiş olsalardı, neslin üyeleri ölmeyecekti; çünkü onlar tarafından o kadar büyük bir günah işlendi ki, bununla insan doğası daha da kötüye gitti ve günahın yükümlülüğü ve ölümün zorunluluğuyla gelecek nesillere de aktarıldı.

Ölümün krallığı insanlar üzerinde öyle hüküm sürdü ki, günahın hak edilmiş cezası herkesi, Tanrı'nın hak edilmemiş lütfu bazılarını bundan kurtarmamış olsaydı, sonu olmayan ikinci ölüme bile sürükleyecekti. Ve böylece öyle oldu ki, dünyanın her yerinde ayinleri ve adetleri, konuşmaları, silahları ve kıyafetleri belirgin farklılıklarla birbirinden ayrılan çok sayıda ve büyük ulus olmasına rağmen, yine de Kutsal Yazılarımızın diline göre haklı olarak iki devlet olarak adlandırabileceğimiz iki tür insan toplumundan fazlası yoktur¹. Biri bedene göre yaşamak isteyenlerden, diğeri ruha göre yaşamak isteyenlerden oluşur; arzu ettiklerine ayrı ayrı ulaştıklarında, her biri kendi türünün peşinden barış içinde yaşarlar.

2. Sadece bedenin değil, aynı zamanda ruhun kusurlarından da kaynaklandığı anlaşılması gereken cinsel yaşam.

İlk olarak, bedene göre yaşamanın ve ruha göre yaşamanın ne olduğuna bakmalıyız. Kutsal Yazıların dile getirdiklerini hatırlamayan ya da yeterince düşünüp tartmayan herhangi biri, söylediklerimizi ilk incelediğinde, Epikürosçu filozofların bedene göre yaşadıklarını varsayabilir çünkü onlar, insanın En Yüce İyisini bedensel zevke yerleştirirler². Bedensel iyiliğin şu ya da bu şekilde insanın En Yüce İyisi olduğuna inanan diğerlerinin

¹ Efesliler 2.19-22; Filip. 3.17-21

² Epikürosçularda En Yüce İyi olarak zevk için bkz. Cicero, *De Finibus Bonorum et Malorum* 1 ve 2.

de böyle yaptığını ve konu hakkında ahkam kesmeden veya felsefe yapmadan, bedensel duyumlardan aldıkları zevk dışında hiçbir zevkten zevk alamayacak kadar şehvet düşkünü olan insan kitlesinin böyle yaptığını varsayabilir. Ancak insanların En Yüce İyisini ruha yerleştiren Stoacılar ruha göre yaşarlar³; çünkü ruh olmazsa insanın canı nedir ki? Ancak Kutsal Yazının dediğine göre, her ikisinin de bedene göre yaşadığı gösterilmiştir.

Çünkü o, eti yalnızca dünyevi ve ölümlü canlı bir varlığın bedeni olarak adlandırmaz (şöyle dediği gibi: “Her et aynı et değildir. İnsan eti başka, hayvan eti başka, kuş eti, balık eti başka başkadır”⁴) ama bu ismin anlamını birçok başka şekilde de kullanır. Bu çeşitli ifade tarzları arasında, çoğu kez insanın kendisini de et olarak adlandırır, ifadenin bir kısmında da bu insan doğasıdır. Şu sözlerde olduğu gibi: “Yasanın işleriyle hiçbir beden aklanmayacaktır”⁵. Hiçbir insan demeyerek ne anlatmak istedi? Biraz sonra daha açık bir şekilde şöyle dedi: “Hiç kimse yasayla aklanmaz”⁶ ve Galatyalılara: “Bir insanın yasanın işleriyle aklanmadığını biliyoruz”⁷.

Buna göre şu anlaşılıyor: “Ve söz bedenlendi, yani insan oldu”⁸; bunun doğru olduğunu kabul etmeyen bazıları, Mesih’in insan ruhundan yoksun olduğunu düşündü⁹. Çünkü tıpkı İncil’de “Rabbimi götürdüler ve onu nereye koyduklarını bilmiyorum” diyen Mecdelli Meryem’in sözleri okunduğunda¹⁰, bütünden bir parça anlaşıldığı gibi, Gömüldüğü mezardan götürüldüğünü sandığı İsa’nın bedeninden bahsederken de aynı şekilde, yukarıda bahsetmiş olduğumuz gibi parçadan da bütün, yani insan anlaşılır.

O halde, Kutsal Yazılar et kelimesini araştırması ve derleyip toparlaması uzun zaman alacak birçok şekilde kullandığından, bedene göre yaşamının (bedenin doğası kötü değilken bedene göre yaşamak kesinlikle

³ Stoacılar da En Yüce İyi için bkz. Cicero, *De Finibus Bonorum et Malorum* 3 ve 4.

⁴ 1 Kor., 15:39

⁵ Rom. III, 20

⁶ Gal. III, 11

⁷ Gal. II, 16

⁸ Yuh. I, 14

⁹ Apollinariusçular ve Ariusçularla ilişkilendirilen bu sapkınlık hakkında bkz. Augustinus, *De Haeresibus* 49 ve özellikle 55.

¹⁰ Yuh. 20,13

kötüdür) ne olduğunun izini sürebilmemiz için, Havarî Pavlus'un Galatyalılara yazdığı mektubundaki şu bölümü dikkatle inceleyelim: “Bedenin işleri apaçık ortadadır, bunlar zina, pislik, sefahat, putperestlik, büyüçülük, düşmanlık, çekişme, rekabet, husumet, fitne, sapkınlık, kıskançlık, sarhoşluk, içkili alemler ve benzeri şeylerdir. Daha önce söylediğim gibi bunları size önceden bildiriyorum, çünkü böyle davrananlar Tanrı'nın krallığını miras almayacaklar”¹¹.

Havarinin mektubunun tüm bu bölümünün, mevcut mesele için yeterli görüleceği üzere, “bedene göre yaşamının ne olduğu” sorununu çözdüğü düşünülebilir. Çünkü apaçık olduğunu söylediği ve anıldığında lanetlediği beden işlerinde, sadece zina, pislik, sefahat ve içkili alem gibi bedensel zevklere ait olanları değil, aynı zamanda bedensel zevklerden uzak olsalar bile ruhun kusurlarını ortaya çıkaranları da buluruz. Çünkü putlara kulluk etmenin, büyüçülüğün, düşmanlığın, çekişmenin, rekabetin, husumetin, fitnenin, sapkınlığın ve kıskançlığın beden değil de ruhun kusurları olduğunu kim anlamaz? Çünkü bir insanın putperestlik ya da sapkın bir hata nedeniyle de beden hazlarından kaçınması oldukça olasıdır ancak beden cinsel dürtülerini kontrol altına aldığı ve dizginlediği görülse de havarinin otoritesi tarafından bedene göre yaşadığı kanıtlanmıştır ve beden hazlarından kaçınarak, beden lanet olası işlerini uyguladığı gösterilmiştir.

Kimin ruhunda düşmanlık yoktur? Kim düşmanına ya da düşmanı olduğunu düşündüğü kişiye, “Bana karşı ruhun kötü” değil de “bedenin kötü” der ki? Kısacası, benim “cinsel şeyler” diyebileceğim şeyleri duyan biri varsa, bunları insanın bedensel yanıyla ilişkilendirmekten geri kalmayacaktır; dolayısıyla “düşmanlıkların” insanın ruhuna ait olduğundan kimsenin şüphesi olmasın. Ulusların öğretmeni¹² (doctor gentium), parçanın bütün için kullanıldığı bu konuşma tarzıyla beden sözcüğüyle insanın kendisini anlamamızı kastetmiyorsa, neden iman ve hakikatte tüm bu ve benzeri şeyleri beden işleri olarak adlandırıyor?

¹¹ Gal. 5, 19-21

¹² 1 Tim. 2,7

3. *Günahın nedeni bedenden değil ruhtan kaynaklanır ve günahın kaynaklanan yozlaşma günah değil cezadır.*

Fakat biri, ruh bedenden etkilenerек yaşadığı için, insanın ahlaksızlıklarının, kötü davranışlarının nedeninin beden olduğunu söylerse, kesinlikle insanın evrensel doğasını dikkatlice incelememiştir. Çünkü “çürüyen beden ruha ağır geliyor”¹³. Aynı Havari, biraz önce bahsettiği bu çürüyebilir beden hakkında şurada da bahsediyor: “Dış varlığımız çürüyebilir olsa da¹⁴ biliyoruz ki, diyor, dünyevi ikamet evimiz yok olursa, Tanrı’dan bir binamız, göklerde elle yapılmamış ebedi bir evimiz olur. Çünkü gökten olan meskenimizi giymeyi arzularak bunun için inliyoruz. Eğer öyleyse, giyinik olduğumuz için çıplak olmayacağız. Çünkü bu meskende bulunan bizler, soyunmak için değil, ölümlü olan, yaşam tarafından yutulsun diye giyinmek istediğimiz için yük altında inliyoruz”¹⁵.

Bu nedenle, çürüyebilir bedenın yükünü taşıyız ve bu yükün nedeninin bedenın doğası ve özü değil, çürümesi olduğunu bildiğimiz için, bedenimizden soyunmayı değil, onun ölümsüzlüğüyle giydirilmeyi isteriz. Çünkü o zaman da bir beden olacak, ama artık çürümez olduğu için yük olmayacak. O halde şu anda, “çürüyen beden ruha ağır geliyor ve dünyevi mesken birçok şey düşünen zihni bastırıyor”¹⁶, yine de ruhun tüm kötülüklerinin bedenden kaynaklandığını düşünenler yanılıyor.

Vergilius, gerçekten de Platon’un duygularını şu görkemli dizelerde dile getiriyor gibi görünüyor:

“Ateştir diriliğin göksel kaynağı, öğeleri ısıtan,
Gövdeleri koruyan, diri tutan, sıcaklayan, yaşatan,
Etkilenmez topraksı nesnelere, ölümlülerden, özleri.”¹⁷

¹³ Bilgelik 9,15

¹⁴ 2 Kor. 4. 16

¹⁵ 2. Kor. 5. 1-4

¹⁶ Bilgelik 9,15

¹⁷ Vergilius, *Aeneas*, VI, 730-732

Ve zihnin o meşhur dört rahatsızlığını, arzu, korku, sevinç ve üzüntüyü¹⁸ sanki bütün günahların ve kötülüklerin, ahlaksızlıkların kökeninin beden olduğunun anlaşılmasını isteyerek birleştirir ve şöyle der:

“Bundan dolayı korkarlar ve arzularlar, üzülmeler ve sevinirler, Karanlığa ve kör bir zindana kapatılmış olarak ışık görmezler.”¹⁹

Yine de tamamen tersine inanıyoruz. Ruha yük olan beden bozulması, ilk günahın nedeni değil, cezasıdır; çürüyen beden, günahkâr bir can yaratmadı, ama günahkâr can çürüyen bir beden yarattı.

Bedenin bu çürümesi, bazı ahlaksızlıkların tahriklerine ve bizzat ahlaksız arzulara yol açsa da bedeni olmadığından şeytani tüm bunlardan arındırmamak için yanlış bir yaşamın tüm kusurları bedene yüklenmemelidir. Çünkü şeytana zina yapan ya da ayyaş diyemese de ya da ona herhangi bir şehvet düşkünlüğünü yakıştıramasak da o, yine de bu şekilde günah işleyenlerin gizli kışkırtıcısı ve azmettiricisidir: Bununla birlikte son derece kibirli ve kıskançtır. Bu ahlaksızlık ona o kadar hâkim oldu ki, bu bulanık havanın zindanlarında sonsuz cezaya mahkûm edildi.

Ancak havari, şeytana hâkim olan bu kusurları, şeytanın kesinlikle sahip olmadığı bedene atfeder. Çünkü düşmanlıkların, çekişmelerin, rekabetlerin, husumetlerin, kıskançlıkların beden işleri olduğunu söylüyor²⁰; tüm kötülüklerin başı ve kaynağı, bedensiz şeytanda hüküm süren kibirdir. Hatta azizlere bundan daha düşman kim olabilir? Onlara karşı kim daha kavgacı, daha rakip, daha hasım ve kıskançtır? Ama tüm bu şeyleri bedensiz yaptığına göre, daha önce de söylediğim gibi, beden adıyla çağırdığı insanın işleri olmadıkça, bunlar nasıl beden işleri olur?

Çünkü şeytanın sahip olmadığı bir bedene sahip olduğu için değil, kendine göre, yani insana göre yaşadığı için insan şeytan gibi oldu. Çünkü sadece yalancı değil, yalancının babası²¹ da olan şeytan, hakikate bağlı kalma-

¹⁸ Bunlarla ilgili dört duygu için bkz. Cicero, *Tusc. Disp.* 3. 11. 24-25; 4.6.11-12.

¹⁹ Vergilius, *Aeneas*, VI, 733-734

²⁰ Gal. 5, 19-21

²¹ Yuh. 8, 44

dığından kendine göre yaşamak istedi, dolayısıyla söylediği yalanın kaynağı Tanrı değil, kendisiydi. Gerçekten de o ilk yalancıydı ve yalan ondan çıkarak günah olmaya başladı.

4. İnsana göre yaşamak ve Tanrı'ya göre yaşamak.

Bu nedenle insan, Tanrı'ya göre değil de insana göre yaşadığında şeytanla aynı olur. Çünkü bir meleğin, hakikate bağlı kalması ve kendi yalanından değil, Tanrının hakikatinden bahsetmesi için meleğe göre değil, Tanrı'ya göre yaşaması gerekirdi. Çünkü aynı Havari başka bir yerde insan hakkında şöyle dedi: “Ama benim yalanımda Tanrı'nın gerçeği daha çok arttıysa”²². “Benim yalanım Tanrının hakikatini sağladı”.

Bu nedenle, bir insan hakikate göre yaşadığında, kendisine göre değil, Tanrı'ya göre yaşar. Çünkü: “hakikat benim”²³ diyen Tanrıdır. Bu nedenle, insan kendine göre yaşadığında, yani Tanrı'ya göre değil, insana göre yaşadığında, kesinlikle bir yalana göre yaşıyor demektir; insanın kendisi bir yalan değildir, çünkü Tanrı onun müsebbibi ve yaratıcısıdır, o kesinlikle bir yalanın müsebbibi ve yaratıcısı değildir, çünkü insan kendine göre değil, onu yaratana göre yaşasın diye doğru yaratılmıştır. İnsanın kendisi yalan değildir, çünkü onun faili ve yaratıcısı kesinlikle yalanın faili ve yaratıcısı olmayan Tanrıdır. İnsan kendine göre değil, onu yaratana göre başka bir deyişle, onun iradesini yerine getirebilmek için yaşasın diye dosdoğru yaratılmıştır. Yaratılış şekline göre yaşamamak yalandır.

Çünkü insan, mutlu olmasını mümkün kılacak şekilde yaşamasa bile, mutlu olmayı ister. Bu iradede daha yanlış ne olabilir? Dolayısıyla her günahın bir yalan olduğu boşuna söylenemez. Çünkü bizim için iyi olmasını dilediğimiz veya bizim için kötü olmasını dilemediğimiz bu irade olmadıkça günah işlenmez. Öyleyse yalan, bizim için iyi olsun diye yaptığımız ama bizim için kötü olan veya bizim için daha iyi olsun diye yaptığımız ama bizim için daha kötü olandır. Bunun nedeni, insanın mutluluğunun kaynağı, kendisinde değil, günah işlediği kişiye göre yaşayarak terk ettiği Tanrı'da olduğu için midir?

²² Rom. 3, 7

²³ Yuh. 14,6

Bu nedenle, söylediğimiz şey, iki farklı ve zıt şehir olduğu, bazılarının bedene, bazılarının ruha göre yaşadıklarıdır: Bazıları insana göre, bazıları Tanrı'ya göre yaşar denebilir. Çünkü Pavlus Korintlulara çok açık bir şekilde şöyle diyor: “Çünkü aranızda rekabet ve çekişme olduğu zaman, bedensel değil misiniz ve insana göre yürümüyor musunuz?”²⁴ Dolayısıyla insana göre yürümek, bedene göre yürümektir, çünkü bedenden, yani insanın bir parçasından anlaşılan insandır.

Çünkü daha önce, aynı kişilerin hayvan olduğunu söylemeden önce, sonradan onları bedensel olarak adlandırarak şöyle dedi: “Çünkü insanın kendi içinde olan insan ruhundan başka, insana ait şeyleri kim bilir? Öyle bile olsa, Tanrı'nın ruhundan başka hiç kimse Tanrı'nın işlerini bilmez. Ama biz bu dünyanın ruhunu değil, Tanrı tarafından bize bahşedilen şeyleri bilelim diye Tanrı'dan olan ruhu aldık; insan bilgeliğinin öğrettiği sözlerle değil, ruhsal şeyleri ruhsal olanlarla karşılaştırarak ruh tarafından öğretilen sözlerle konuşuyoruz. Ama hayvan insan, Tanrı'nın Ruhunun gerçeklerini algılamaz; çünkü bunlar onun için aptallıktır.”²⁵

O halde, bu türden insanlara, yani hayvan insanlara, kısa bir süre sonra şöyle der: “Ve ben, kardeşler, sizinle ruhsal olarak değil, bedensel olarak konuşabildim.”²⁶ Bu da bütün için parçanın kastedildiği aynı ifade tarzıdır. Çünkü insanı oluşturan parçalar olan candan ve etten, insanın bütünü kastedilebilir; hatta hayvan insan ve bedensel insan iki farklı şey değil, bir ve aynı şeydir, yani insana göre yaşayan insandır. Aynı şekilde, “Yasa'nın işleriyle hiçbir beden aklanmayacaktır”²⁷ sözlerinde ya da “Yetmiş beş can Yakup'la birlikte Mısır'a indi”²⁸ yazılarından kastedilen insandan başka bir şey değildir. Orada her bedenden her insan, diğerinde de yetmiş beş candan yetmiş beş insan anlaşılmaktadır.

“İnsan bilgeliğinin öğrettiği sözlerle değil” ifadesi, “bedensel bilgeliğin öğrettiği sözlerle değil” diye söylenebilirdi; aynı şekilde “insana göre

²⁴ 1. Kor. 3, 3

²⁵ 1. Kor. 2, 11-14

²⁶ 1. Kor. 3, 1

²⁷ Rom. 3, 20

²⁸ Yaratılış 46, 27

yürüyorsunuz” ifadesi de “bedene göre” diye söylenebilirdi. Ve bu, devam eden sözlerde daha da belirgindir: “Çünkü biri, Ben Pavlus’tanım, diğeri, Ben Apollos’tanım, derken siz insan değil misiniz?” Daha önce “hayvansınız”, “bedensiniz” diye söylediği şeyi, şimdi “siz insansınız” diye daha açıklayıcı bir şekilde söyledi; yani, “insana göre yaşıyorsunuz, Tanrı’ya göre değil, çünkü O’na göre yaşasaydınız, tanrı olurdu.”

5. *Platoncuların beden ve ruhun doğasına ilişkin görüşü, Manicilerinden daha hoş görülebilir olsa da tüm kusurların nedenlerini bedenin doğasına atfettiği için onun da reddedilmesi gerekir.*²⁹

Bu nedenle, günahlarımız ve kusurlarımız söz konusu olduğunda, kendi türü ve düzeni itibarıyla iyi olan bedenın doğasını suçlayarak Yaratıcımıza haksızlık yapmamalıyız. Bir insan ister bedene ister ruha göre ister etten ve bedenden oluşan ve bu nedenle yalnızca et ya da ruh adıyla anılan tüm insan doğasına göre yaşamayı seçse de iyi Yaratıcıyı terk edip yaratılmış iyiye göre yaşamak iyi değildir. Çünkü en yüce iyiyi isteyen kişi, canın doğasını över ve bedenın doğasını kötü olmakla suçlar, şüphesiz hem canı bedensel olarak ele alır hem de bedensel olarak bedenden kaçır, çünkü bunu ilahi hakikatle değil, insan kibiriyle hisseder.

Aslında, Maniciler gibi Platoncular da bu görünür ve dokunulur dünyayı kompakt hale getiren tüm unsurları ve nitelikleri onların zanaatkarı Tanrı’ya atfettiklerinde, kötülüğün doğası olarak dünyevi bedenlerden nefret ederek³⁰ kendilerini kandırmazlar. Yine de ruhların dünyevi bedenlerden ve ölmekte olan organlardan o kadar etkilendiğine inanırlar ki, buradan arzu, korku, sevinç ve üzüntü hastalıkları ortaya çıkar; Cicero’nun dediği gibi³¹ bu dört rahatsızlık, ya da çoğu kişinin Yunanca bir sözcükle adlandırmayı tercih ettiği şekliyle tutkular, insan davranışlarının tüm ahlaksızlığını içerir.

Eğer öyleyse neden Vergilius’un Aeneas’ı babasından ruhların yeraldında bedenlerine döneceklerini duyunca bu görüşe şaşırıp şöyle haykırır:

²⁹ 1 Kor. 3, 4

³⁰ Bkz. Augustinus, *De Hæresibus* 46

³¹ Cic. *Tusc. Quæst.* iv. 6

“Ah baba, bazılarının buradan gökyüzüne gitmesi mi gerekiyor?
Yüce ruhlar tekrar uyusuk bedenlere mi döndü?
Nedendir sefillerin şiddetli ışık arzusu?”³²

Dünyevi bedenlerden ve ölmekte olan organlardan çıkan bu şiddetli arzu, ruhların en çok övülen saflığında hala var mı? Tekrar bedenlerine dönmeyi istemeye başladıklarında, bu türden tüm bedensel vebalardan arındıklarını iddia etmiyor mu?

Buradan anladığımız kadarıyla, giden ve geri dönen ruhların bu sıralı, dönüşümlü, aralıksız arınması ve kirlenmesi kesinlikle boşunadır; öyle bile olsaydı, ruhların bütün kabahatli ve ahlaksız hareketlerinin onlara dünyevi bedenlerinden kaynaklandığı doğru bir şekilde söylenemezdi. Eğer onlara göre, soylu konuşmacının dediği gibi “şiddetli arzu” kendi ifadeleriyle bedene o kadar uzaktır ki, her türlü bedensel beladan arınmış ve her bedeninin dışında var olan ruhu bizzat bedende olmaya zorlar. Bu nedenle ruhun arzu etmek, korkmak, sevinmek ve hastalanmak için sadece etten etkilenmediğini, aynı zamanda bu hareketlerle bizzat kendisinden de harekete geçirilebileceğini kabul ederler.

6. Yargısıyla ruhun duygularının yanlış ya da doğru kabul edildiği insan iradesinin niteliği

Şimdi insanın iradesinin ne olduğu önemlidir; çünkü sapmışsa, ruhun bu hareketleri sapmış olacaktır, ama doğruysa, sadece suçsuz değil, hatta övgüye değer olacaktır. Gerçekten de her şeyde bir irade vardır; hayır, hiçbiri iradeden başka bir şey değildir. Arzu ve sevinç, istediğimiz şeylerin anlaşmasındaki iradeden başka nedir ki? Ve korku ve üzüntü, istemediğimiz şeye muhalefet etme iradesinden başka nedir? Ama istediğimiz şeyleri ele geçirmeye rıza gösterdiğimizde buna arzu denir; istediğimiz şeylerden zevk almaya rıza gösterdiğimizde buna sevinç denir. Ayrıca, olmasını istemediğimiz bir şeye rıza göstermediğimizde, böylesi bir irade korkudur; ama istemediğimiz şey olunca rıza göstermediğimizde böylesi bir irade üzüntüdür. Genellikle, arzulanan ve kaçınılan şeylerin çeşitliliği nedeniyle,

³² Vergilius, *Aeneas*, VI, 719-721

insanın iradesi nasıl cezbedilirse veya kırılırsa, bu da değişir ve şu veya bu duygulara dönüşür.

Buna göre, insana göre değil, Tanrı'ya göre yaşayan insan, iyiyi seven biri olmalıdır; buradan da onun kötülükten nefret ettiği sonucu çıkar. Ve hiç kimse doğası gereği kötü olmadığından, ama kötü olan kişi de kusurundan dolayı kötü olduğundan, Tanrı'ya göre yaşayan kişi, kötü insanlara karşı tam bir nefret beslemelidir³³; öyle ki, ne insandan kusurundan dolayı nefret etsin, ne de insan yüzünden kusuru sevsin ancak kusurdan nefret etsin, insanı sevsin. Çünkü kusur iyileştirildiğinde, geriye kalan tek şey sevgi olacak, nefret edilecek hiçbir şey kalmayacaktır.

7. *Kutsal Kitap'ta "sevgi" (amor) ve "taparcasına sevgi" (dilectio) terimlerinin ayırım gözetmeksizin iyi ve kötüyü ifade etmek üzere kullanılması*

Eğer bir insanın amacı, insana göre değil, Tanrıya göre Tanrıyı sevmek ve aynı zamanda komşusunu da kendisi gibi sevmekse, bu sevgiden dolayı ona şüphesiz iyi niyetli insan denir. Kutsal Yazılarda daha yaygın olarak hayırseverlik (caritas) olarak adlandırılan iyi niyete, aynı yazılarda sevgi (amor) de denir. Çünkü havari, halkın yöneticisi olarak seçilecek kişinin iyiyi seven biri olması gerektiğini söyler³⁴. Rabbin Kendisi havari Petrus'a, "Beni bunlardan daha çok taparcasına seviyor musun (diligis)?" diye sorduğunda Petrus, "Tanrım, seni sevdiğimi (amo) biliyorsun"³⁵ diye yanıtladı. Ve ikinci kez Rab, Petrus'un O'nu sevip sevmediğini (amaret) değil, O'na karşı taparcasına bir sevgisi (diligeret) olup olmadığını sordu ve Petrus yine cevap verdi, "Rab, Seni sevdiğimi (amo) biliyorsun." Ama üçüncü soruda, Rabbin Kendisi artık "Beni taparcasına seviyor musun (diligis)" değil, "Beni seviyor musun (amas)?" dedi. Bunun üzerine müjdeci şöyle dedi: "Petrus ona üçüncü kez, 'Beni seviyor musun (amas)?" dediği için üzüldü. Rab üç kez değil, yalnızca bir kez, "Beni seviyor musun (amas)?" ve iki kez "Diligis me?" demesine rağmen buradan anlıyoruz ki, Rab "di-

³³ Mezmur 139, 22

³⁴ Augustinus'un burada bir piskoposun φιλάγαθος (iyiyi seven) olması gerektiğinin söylendiği Titus 1, 8'i düşündüğü görülüyor. Vulgata'da eksik bir şekilde benignus (iyi kalpli) denmiştir.

³⁵ Diyalogun tamamı için bkz. Yuh. 21, 15-17

ligis” dediğinde bile “amas”tan başka bir şey demiyordu. Ancak Petrus bu tek bir şey için kullanılan kelimeyi değiştirmede ve üçüncü kez de cevap verdi, “Tanrım, Sen her şeyi biliyorsun, seni sevdiğimi (amo) biliyorsun”.

Bu nedenle, bundan bahsetmenin gerekli olduğunu düşündüm, çünkü bazıları taparcasına sevginin (dilectio) veya hayırseverliğin (caritas) başka bir şey ve sevginin (amor) başka bir şey olduğu görüşündedir. Dilectio’nun iyi bir şey için, amor’unsa kötü bir şey için kullanıldığını söylerler. Ancak din dışı edebiyat yazarlarının kendilerinin bile bu şekilde konuşmadıkları kesindir. Bununla birlikte, bunların farklı olup olmadığına ya da nasıl farklılaştığına filozoflar baksın; yine de onların kitapları iyi şeyler için ve Tanrı’yı büyük ölçüde takdir etmek için sevgiden (amor) yeterince bahsediyor. Ancak otoritesini diğer tüm yazılardan üstün tuttuğumuz dinimizin Yazıları, sevginin (amor) başka, taparcasına sevginin (dilectio) başka veya hayırseverliğin (caritas) başka olduğunun ima edilmesi gerektiğini söylememiştir. Çünkü amor’un iyi anlamda söylendiğini daha önce göstermiştik.

Hiç kimse amor’un şüphesiz hem iyi hem de kötü için kullanılması, ancak dilectio’nun yalnızca iyi için kullanılması gerektiğini düşünmesin, mezmurda yazılan, “Kötülüğü seven (diligite) kendi canından nefret eder”³⁶e ve Havari Yuhanna’nın sözlerine, “Bir kimse dünyayı severse (diligere), Baba’nın sevgisi (dilectio) onda yoktur”³⁷ dikkat etsin. İşte burada hem iyi hem de kötü anlamda kullanılan dilectio vardır. Ancak biri amor’un kötü anlamda kullanılmasını talep ederse (çünkü onun iyi anlamda kullanıldığını daha önce göstermiştik), şu sözleri okusun: “Çünkü insanlar kendilerini seven (amantes), parayı seven (amatores) olacaklar”³⁸.

Bu nedenle doğru irade iyi sevgidir ve sapkın irade kötü sevgidir. O halde sevgi, sevilene sahip olma arzudur, ama buna sahip olmak ve ondan zevk almak sevinçtir; kendine karşı olandan kaçmak korku, başına gelirse onu hissetmek üzüntüdür. Buna göre sevgi kötüyse bunlar kötüdür; iyiye iyidir.

³⁶ Mezmur 11, 5

³⁷ 1 Yuh. 2, 15

³⁸ 2 Tim. 3, 2

Söylediklerimizi (kutsal) yazılardan ispat edeceğiz. Havari “(bu dünyadan) ayrılmayı ve Mesih’le birlikte olmayı şiddetle arzuluyor”³⁹ ve “Ruhum senin hükümlerini özlemeyi şiddetle arzuladı”⁴⁰ ya da daha yerinde bir ifadeyle, “Ruhum senin hükümlerini şiddetle arzulamayı özledi” demek daha doğru olur. “Bilgeliğin şiddetli arzusu krallığa götürür”⁴¹. Ancak konuşmada âdet olduğu üzere, arzu (cupiditas) veya şiddetli arzu (concupiscentia) söylenip de neyin, kimin arzusu olduğu ayrıca eklenmezse, yalnızca kötü anlam anlaşılır. Ama sevinç (laetitia) iyi anlamda kullanılır: “Rab’de sevinin ve coşun, ey salihler”⁴², “Yüreğime sevinç verdiniz”⁴³ ve “Yüzünle beni sevinçle dolduracaksın”⁴⁴. Havari, “Kurtuluşunuzu korku ve titreme ile gerçekleştirin”⁴⁵, “Kibirlenme, kork”⁴⁶ ve “Ne var ki, yılanın Havva’yı kurnazlığıyla kandırdığı gibi, zihinlerinizin de Mesih’teki iffetten uzaklaşıp yozlaşmasından korkuyorum”⁴⁷ derken, korku iyi anlamda kullanılmıştır. Cicero’nun daha çok sıkıntı (*aegritudo*)⁴⁸ ve Vergilius’un “*Dolent gaudentque*”⁴⁹ (Acı çekiyorlar ve seviniyorlar)” derken acı (dolor) dediği üzüntüye gelince, (hastalık ya da acı daha çok bedenler için söylendiğinden üzüntü demeyi tercih ettim), bununla ilgili olarak, iyi anlamda kullanılıp kullanılmayacağı sorusunun daha zor olduğunu söylerim.

8. *Stoacıların bilge insanın ruhuna acı ya da üzüntüyü dışarıda bırakarak yerleştirdikleri, ruhun erdeminin hissetmemesi gereken üç rahatsızlık.*

Stoacılar, bu üç rahatsızlık yerine bilgenin ruhuna, arzu yerine iradeyi, neşe yerine sevinci ve korku yerine ihtiyatı yerleştirdiler. Bu durum-

³⁹ Filip. 1, 23

⁴⁰ Mezmur 119, 20

⁴¹ Bilgelik 6:21

⁴² Mezmur 32, 11

⁴³ Mezmur 4, 7

⁴⁴ Mezmur 16, 11

⁴⁵ Filip. 2, 12

⁴⁶ Rom. 11, 20

⁴⁷ 2 Kor. 11, 3

⁴⁸ Bkz. Cicero, *Tusculanae Disputationes*, 3.10.22-23

⁴⁹ Vergilius, *Aeneas*, 6. 733

ları Yunanlılar εὐπαθείαι ve Cicero Latince constantiae (istikrar) olarak adlandırır⁵⁰. Belirsizlikten kaçınmak için üzüntü demeyi tercih ettiğimiz sıkıntı veya acıya gelince, bunun bilge insanın zihninde var olabileceğini reddettiler.

Çünkü irade, bilge insanın yaptığı iyiliği arzular derler; bilge insanın her yerde elde ettiği sevinç, iyiden elde edilir. İhtiyat, bilgenin kaçınması gereken kötülükten kaçınır ancak üzüntü, zaten olmuş olan kötülükten kaynaklanır. Bilgenin başına hiçbir kötülük gelemeyeceğini düşünüp, onun zihninde üzüntüye dair hiçbir şey olamayacağını söylediler. Bu nedenle ancak bilge kişinin irade gösterdiğini, sevindiğini ve ihtiyatlı davrandığını, ama sadece bir aptalın arzu ettiğini, neşelendiğini, korktuğunu ve üzüldüğünü ifade ederler. Cicero'ya göre ilk üçü istikrar, son dördü de rahatsızlıktır ancak çoğunluğa göre bunlar tutkudur. Ama Yunancada, daha önce dediğim gibi, bu üçüne εὐπαθείαι, diğer dördüne de πάθη denir.

Bu ifadenin kutsal yazılara uygun olup olmadığını, elimden geldiğince dikkatli bir şekilde araştırdığımda, peygamberin ne dediğini buldum: “Dinsizler için sevinmek yoktur”⁵¹ der Rab; sanki dinsizler kötülüklerden sevinmekten çok neşelenebilirmiş gibi, çünkü sevinç iyilerin ve dindarlarındır. Aynı şekilde İncil'deki “İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın”⁵² sözü, sanki hiç kimse kötü ya da utanç verici bir şey isteyemezmiş ama arzulanabilirmiş gibi söylenmiştir. Son olarak, ifade alışkanlığından dolayı bazı çevirmenler “iyi şeyler” kelimesini eklemişler ve şöyle çevirmişlerdir: “İnsanların size nasıl iyi şeyler yapmasını isterseniz”. Çünkü kişinin insanlar tarafından kendisine onursuz şeyler yapılmasını istemekten kaçınması gerektiğini düşündüler; özellikle lüks ziyafetler ki daha utanç verici şeyler hakkında susuyorum, onlara kendisi de bunu yaparsa, bu kuralı yerine getireceğini düşünürdü. Bununla birlikte, Latinceye çevrilen Yunanca İncil'de “iyi şeyler” geçmez, yalnızca “İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız (vultis), siz de onlara öyle

⁵⁰ Bkz. Diogenes Laertius, 7.116; Cicero, *Tusculanae Disputationes* 4.6.11-14

⁵¹ Yeş. 57, 21

⁵² Matta, 7, 12

davranın” ifadesi geçer çünkü inanıyorum ki “istiyorsanız (vultis)” dediği şeyde zaten “iyi şeyler”in anlaşılmasını istedi. Zira “arzu ediyorsunuz (cupitis)” demiyor.

İfademiz her zaman bu özelliklerle kısıtlanmamalıdır, bazen de bunları kullanmamız gerekir. Yetkilerine karşı çıkılması caiz olmayan yazarları okuduğumuz zaman, kısmen peygamberden, kısmen İncil’den çıkardığımız örneklerde olduğu gibi, başka bir yorumun doğru anlam çıkaramadığı yerde böyle anlaşılmasını gerekir. Çünkü kötülerin neşeyle coştüğünü kim bilmez? “Dinsizler için sevinç yoktur,” diyor Rab. Bu ancak “sevinmek” fiili özel ve farklı bir anlamda kullanıldığında mümkündür. Aynı şekilde, haram kılınmış zevkin utanmazlığıyla birbirlerini eğlendirmesinler diye, insanlara başkalarının kendilerine yapılmasını istedikleri her şeyi kendilerinin de başkalarına yapmalarını emretmenin yanlış olduğunu kim inkâr edebilir? Yine de en sağlıklı ve en doğru kural şudur: “İnsanların size ne yapmasını istiyorsanız, siz de onlara aynıını yapın”. Çünkü burada “irade” kelimesi belirli bir şekilde kullanılmıştır ve kötü anlamda kullanılması kabul edilemez. Eğer meleklerin “Yeryüzündeki iyi niyetli insanlara barış olsun”⁵³ diyerek duyurduklarından kendi kötülüğüyle ayrılan kötü irade olmasaydı, en çok kullanılan yaygın ifadeyle, kesinlikle “Hiçbir şekilde yalan söylemeyi isteme”⁵⁴ denmezdi. Çünkü irade yalnızca iyi olabiliyorsa, iyinin eklenmesi gereksizdir. Eğer kötülük sevindirmeseydi, havari “Sevgi haksızlığa sevinmez”⁵⁵ diyerek sevgiden büyük övgüyle bahseder miydi?

Din dışı edebiyat yazarları arasında da bu kelimelerin ayırt edilmesi konusunda benzer bir kayıtsızlık görülür. Çünkü en büyük hatip olan Cicero şöyle der: “Ey senatörler, hoşgörülü olmayı arzu ediyorum”⁵⁶. Bu kelimeyi iyi anlamda kullandığından, kim “arzu ediyorum” yerine “istiyorum” demesi gerektiğini iddia edecek kadar sapkınca ukala olabilir? Dahası Terentius’un çılgin bir arzuyu yapıp tutuşan çapkın genç adamı, “Philume-

⁵³ Luka, 2, 14

⁵⁴ Sirak, 7, 13

⁵⁵ 1 Kor. 13, 6

⁵⁶ Cicero, *In Catilinam Oratio*, I. 2. 4.

na'dan başka bir şey istemem"⁵⁷ diyor. Yaşlı uşağının verdiği cevap, iradesinin şehvetli olduğunu yeterince göstermektedir. Çünkü efendisine şöyle demiştir: "Tutkunuzu daha da alevlendirmek için boş yere konuşmaktansa, bu sevgiyi kalbinizden atmaya çalışmak ne kadar iyiydi!"

Onların sevinci kötü anlamda kullandığına, Vergilius'un bu dört rahat-sızlığı en kısa ve öz şekilde kavradığı şu mısrasını tanıklık ediyor:

"Bu yüzden korkarlar ve arzularlar, üzümler ve sevinirler"⁵⁸

Aynı yazar şunları da söyledi:

"Zihnin kötü sevinçleri"⁵⁹ (Aeneas, V. 278)

Böylece hem iyi hem de kötü insanlar aynı şekilde ister, ihtiyatlı olur ve sevinirler; ya da aynı şeyi başka bir deyişle ifade edersek, iyi ve kötü insanlar aynı şekilde arzular, korkar, neşelenirler, ama iradenin doğru ya da sapkın olmasına göre birincisi iyi, ikincisi kötü tarzdadır. Stoacıların bilgelerin zihninde hiç bulunmadığını düşündükleri üzüntünün kendisi de iyi anlamda ve özellikle yazılarımızda bulunmaktadır. Elçi, Tanrı'ya göre üzüldükleri için Korintosluları övüyor. Ama muhtemelen biri, elçinin onları pişman olup tövbe ettikleri için tebrik ettiğini ve böyle bir üzüntünün günah işleyenlerden başkasında bulunamayacağını söyleyecektir. Çünkü şöyle diyor: "O mektubun sizi kısa süreliğine de olsa üzdüğünü görüyorum; şimdi üzüldüğünüz için değil, tövbe edip pişmanlık içinde üzüldüğünüz için seviniyorum. Çünkü bizden bir zarar görmemeniz için Tanrı'ya göre üzüldünüz. Çünkü tanrısal üzüntü, kurtuluşla sonuçlanan ve pişmanlık doğurmayan tövbeye götürür, dünyevi üzüntüyse ölüm getirir. Çünkü, işte, Tanrıya göre üzüldüğünüz bu şey, sizde ne büyük bir gayret yaratmış!"⁶⁰

Sonuç olarak Stoacılar, üzüntünün gerçekten de günahtan tövbe etmek için yararlı görüldüğü konusunda kendi adlarına cevap verebilirler; bilge insanın ruhunda bu olamaz çünkü tövbe edip üzüleceği bir günaha ya da ta-

⁵⁷ Terentius, *Andria*. 306-308

⁵⁸ Vergilius, *Aeneas* 6, 733

⁵⁹ Vergilius, *Aeneas* 6, 278-279

⁶⁰ 2 Kor. 7, 8-11

hammülü veya tecrübesi onu üzebilecek başka bir kötülüğe düşmez. Çünkü, kendisinin mutlu olduğuna inanan Alkibiades'in, (adamın adı konusunda hafızam beni yanıltmıyorsa) Sokrates'le tartışınca ona bir aptal olduğu için ne kadar mutsuz olduğunu göstererek ağladığını da söylerler⁶¹. Bu nedenle, onun durumunda, bu yararlı ve arzu edilen üzüntünün nedeni, olmaması gereken biri olduğu için pişmanlık duyan kişinin üzüntüsünün nedeni aptallıktı. Ancak Stoacılar, aptalın değil bilgenin üzgün olabileceğini söyler.

9. Doğru kişilerin yaşamında doğru duygular olarak görünen ruhun rahatsızlıkları

Ruhun rahatsızlıklarıyla ilgili bu soruya ilişkin olarak bu çalışmanın dokuzuncu kitabında bu filozoflara, şeylerden ziyade kelimelere ve hakikatten ziyade tartışmaya hevesli olduklarını göstererek cevap verdik. Kutsal Yazılara ve sağlıklı öğretiye göre Tanrı'nın kutsal devletinin vatandaşları, bizimle, bu hayatın zorlu yolculuğunda Tanrı'ya göre yaşarlar hem korku duyarlar hem de arzu duyarlar, üzürlü ve sevinirler çünkü sevgileri doğru olduğundan tüm bu doğru duygulara sahiptirler.

Sonsuz cezadan korkarlar, sonsuz yaşamı arzularlar; bu konuda üzürlü, çünkü evlat edinilmeyi, bedenlerinin kurtarılmasını özlemlerle bekleyerek kendi içlerinden inleyip dururlar⁶²; umutla sevinirler, çünkü yazılı olan söz gerçekleşecektir, "Ölüm yok edilmiş, zafer kazanılmıştır"⁶³. Ayrıca günah işlemekten korkarlar, sebat etmeyi arzularlar; günahlara üzürlü, iyi işlere sevinirler. Günah işlemekten korkarlar, çünkü "kötülük çoğalacağından, birçoklarının sevgisi soğuyacak"⁶⁴ sözünü işitirler. Sebat etmeyi arzularlar, çünkü, "Sona kadar dayanan kurtulacaktır" yazıldığını işitirler⁶⁵. "Günahımız yok dersek kendimizi kandırırız ve içimizde hakikat olmaz" sözünü işiterek günaha üzürlü⁶⁶. İyi işlere sevinirler çünkü "Rab sevinçle vereni taparcasına sever" sözünü işitirler⁶⁷.

⁶¹ Bkz. Cicero, *Tusculanae Disputationes*, 3. 22. 77

⁶² Bkz. Rom. 8, 23

⁶³ 1 Kor. 15, 54

⁶⁴ Matta, 24, 12

⁶⁵ Matta, 10, 22

⁶⁶ 1 Yuh. 1, 8

⁶⁷ 2 Kor. 9, 7

Aynı şekilde, güçlü ya da güçsüz oluşlarına göre, ayartılmaktan korkarlar, ayartılmayı arzularlar; ayartılmalara üzüldürler, ayartılmalara sevinirler. Ayartılmaktan korkarlar çünkü şunu işitirler: “Eğer biri suç işlerken yakalanırsa, ruhsal olan sizler, böyle birini yumuşak ruhla yola getirin. Siz de ayartılmamak için kendinizi düşünün⁶⁸”. Ayartılmayı arzularlar, çünkü Tanrı devletinin cesur adamının, “Ya Rab, dene beni ve sına beni: dizginlerimi ve kalbimi yakıp kavur⁶⁹” dediğini işitirler. Ayartılmalara üzüldürler, çünkü Petrus’un ağladığını görürler⁷⁰; ayartılmalara sevinirler, çünkü Yakup’un, “Kardeşlerim, çeşitli ayartılmalara düştüğünüzde bunu tam bir sevinç sayın⁷¹” dediğini işitirler.

Bu duygularla sadece kendileri için değil, kurtulmalarını istedikleri ve mahvolmalarından korktukları, mahvolurlarsa üzüldükleri ve kurtulurlarsa sevindikleri kimseler için de hareket ederler. O, insanların en iyisi ve en cesurudur, zayıflıklarıyla övünür⁷², öyle ki, Yahudi olmayanlar arasından Mesih’in kilisesine gelen bizler, en çok ondan bahsedelim. Ulusların iman ve hakikat öğretmeni⁷³, tüm havari arkadaşlarından daha fazla çalışmış⁷⁴ ve Tanrı’nın halkına yazdığı birçok mektupla yalnızca orada bulunanları değil, gelecekte orada bulunacakları bile gerçekten bilgilendirmiştir. Hem melekler hem de insanlar için bir gösterinin yapıldığı bu dünya tiyatrosunda⁷⁵, meşru bir şekilde büyük mücadele veren⁷⁶ ve göksel çağrının ödülünün peşinde en önde koşan⁷⁷ O adam, diyorum, Mesih’in koşucusu, onun tarafından eğitilmiş⁷⁸, onun tarafından mesh edilmiş⁷⁹, onunla çarmıha

⁶⁸ Gal. 6, 1

⁶⁹ Mezmur 26, 2

⁷⁰ Matta, 26, 75

⁷¹ Yakup, 1, 2

⁷² Bkz. 2 Kor. 12, 5 ve 12, 9-10

⁷³ Bkz. 1 Tim, 2, 7

⁷⁴ Bkz. 1 Kor. 15, 10

⁷⁵ Bkz. 1 Kor. 4, 9

⁷⁶ Bkz. 2 Tim. 2, 5

⁷⁷ Bkz. Filip. 3, 14

⁷⁸ Bkz. Gal. 1, 12

⁷⁹ Bkz. 2 Kor. 1, 21

gerilmiş⁸⁰ ve onda yüceltilmiştir. O'nun sevinenlerle sevindiğini ve ağlayanlarla ağladığını⁸¹, dışarıda kavgalar ve içinde korkular olsa da⁸² ayrılıp gitmeyi ve Mesih'le birlikte olmayı arzuladığını⁸³, diğer Yahudi olmayan uluslar arasında olduğu gibi aralarında biraz meyve vermek için Romalıları görmeyi çok istediğini⁸⁴, Korintosluları kıskandığını ve bu kıskançlık içinde zihinlerinin Mesih'teki iffetten uzaklaşıp yozlaşmasından korktuğunu⁸⁵, Tanrı'nın adaletinden habersiz oldukları ve Tanrı'nın adaletine tabi olmayıp kendi adaletlerini kurmak istedikleri için⁸⁶ İsrailoğulları'na büyük bir üzüntü ve dinmeyen bir kalp ağrısı duyduğunu⁸⁷ ve günah işleyen, pisliklerinden ve zinalarından tövbe etmeyen bazı kişiler için sadece acısını değil yasını da dile getirdiğini⁸⁸ iman gözleriyle büyük sevinçle izlerler.

İyinin sevgisinden ve kutsal sevgiden kaynaklanan bu hareketlere, bu duygulara ahlaksızlık denecekse, bırakın gerçekten ahlaksızlık olanlara erdem densin. Ama bu duygular doğru bir şekilde izlendiğinde, olması gereken yerde kullanıldığında, kim bunlara hastalık ya da kusurlu/kötü/kısırtutkular demeye cesaret edebilir? Bu nedenle, hiçbir günahı olmayan Rabbin Kendisi bile, köle şeklinde insan hayatını sürmeye tenezzül ettiğinde, bu duyguları kullanılmaları gerektiğine karar verdiğinde kullandı⁸⁹. Çünkü gerçek insan bedeni ve gerçek insan ruhu olan kendisinde, yalnız insani duygu yoktu. Bu nedenle, İncil'de O'nun, Yahudilerin kalplerinin katılığına öfkeyle üzüldüğü⁹⁰, “İman etmeniz için sizin adınıza seviniyorum” dediği⁹¹, Lazarus'u diriltmek üzereyken gözyaşı bile döktüğü⁹², öğrenci-

⁸⁰ Bkz. Gal. 2, 20

⁸¹ Bkz. Rom. 12, 15

⁸² Bkz. 2 Kor. 7, 5

⁸³ Bkz. Filip. 1, 23

⁸⁴ Bkz. Rom. 1, 11-13

⁸⁵ Bkz. 2 Kor. 11, 2-3

⁸⁶ Bkz. Rom. 10, 3

⁸⁷ Bkz. Rom. 9, 2

⁸⁸ 2 Kor. 12, 21

⁸⁹ Bkz. Filip. 2, 7

⁹⁰ Bkz. Markos, 3, 5

⁹¹ Yuh. 11, 15

⁹² Bkz. Yuh. 11, 35

leriyle birlikte Fısıh yemeği yemeyi çok arzu ettiği⁹³, çilesi yaklaştığında ruhunun kederli olduğu⁹⁴ anlatılır. Bunlar kesinlikle yanlış anlatılmamıştır. Bunun yerine, tıpkı istediğinde insan olduğu gibi, istediğinde bu duyguları da ilahi yazgı uğruna insan ruhunda üstlendi.

Bu nedenle, Tanrı'ya göre doğru olan bu duygulara sahip olduğumuzda bile, bunların gelecekte umduklarımız için değil, bu yaşam için olduğunu ve çoğu zaman istemeden bile bunlara boyun eğdiğimizi kabul etmeliyiz. Bu yüzden bazen, ayıplanacak bir arzuyla değil, takdire şayan bir sevgiyle hareket etmemize rağmen, istemesek bile ağlarız. Bu nedenle bizde bu duygular insanlık halinin zayıflığındandır; ama Rab İsa için böyle değildi, çünkü O'nun zayıflığı bile O'nun gücünün sonucuydu. Ama bu hayatın zayıflığını üzerimizde taşıırken bu duyguların hiçbirine sahip değilsek, o zaman doğru yaşamıyoruz demektir. Çünkü Havari, duygudan yoksun olduğunu söylediği bazıları kınıyor ve onlardan nefret ediyordu⁹⁵. Kutsal mezmur yazarı da onları suçladı şunları söyledi: “Ve benimle üzülecek birini aradım, ama yoktu⁹⁶”. Çünkü bu sefil halimize hiç üzülmemek, bu çağın edebiyatçılarından birinin algıladığı ve dediği gibi, “ancak akılda delilik, bedende de uyusukluk pahasına olur”⁹⁷

Bu nedenle, Yunanlıların ἀπάθεια, (bu, Latince de mümkün olsaydı, “impassibilitas”/kayıtsızlık olarak adlandırılırdı) dediği şey, akla aykırı olarak gerçekleşen ve zihni rahatsız eden bu duygular olmadan yaşamak şeklinde anlaşılacaksa (çünkü bedende değil zihinde kabul edilir) iyi, açık ve en çok arzu edilen şeydir, ancak bu hayata ait değildir. Çünkü bu, herhangi bir insanın değil, son derece dindar ve çok adil ve kutsal insanların sesidir: “Günahımız yok dersek, kendimizi kandırmış oluruz ve içimizde hakikat olmaz⁹⁸”. Bu nedenle, bu ἀπάθεια, insanda hiç günah olmadığı zaman olacaktır.

⁹³ Bkz. Luka, 22, 15

⁹⁴ Bkz. Matta, 26, 38

⁹⁵ Bkz. Rom. 1, 31

⁹⁶ Mezmur 69, 20

⁹⁷ [Crantor (Cicero, *Tusc. Quaest.* 3. 6)].

⁹⁸ 1 Yuh. 1, 8

Şu anda suç işlemeden yaşıyorsa bu yeterlidir; ancak günahsız yaşadığını düşünen, günah işlemez değildir aksine affedilmez. Dahası, ἀπάθεια, ruhun hiçbir duygudan etkilenmediği bir durum olarak tanımlanmalıysa, kim bu uyuşukluğun tüm ahlaksızlıklardan daha kötü olduğunu düşünmez? Bu nedenle, mükemmel mutluluğun korku dürtüsü ve üzüntü olmaksızın meydana geleceğinin söylenmesi saçma değildir ama hakikatten tamamen kopmadıkça kim sevgi ve sevincin orada olmayacağını söyleyebilir? Üstelik ἀπάθεια, hiçbir korkunun korkutmadığı ve hiçbir acının ızdırap vermediği bir durumsa, eğer doğru şekilde, yani Tanrı'ya göre yaşamak istiyorsak, şimdiki yaşamımızda bundan kaçınmamız gerekir. Ancak bize vaat edilen o sonsuz mutlu hayatta bu durumu umut etmemiz gerektiği de açıktır.

Havari Yuhanna'nın, "Sevgide korku yoktur; ama mükemmel sevgi korkuyu kovar, çünkü korkunun cezası vardır. Korkan kişi, sevgide mükemmel değildir"⁹⁹ dediği korku, Havari Pavlus'un Korintosluların yılanın kurnazlığıyla ayartılmalarından korktuğu türden bir korku değildir¹⁰⁰. Sevgide bu korku vardır, evet, sevgiden başka hiçbir şeyde bu korku yoktur. Ama sevgide olmayan korku, Pavlus'un kendisinin söylediği türdendir: "Çünkü sizi yeniden korkuya düşürecek olan kölelik ruhunu almadınız"¹⁰¹. Ama "sonsuz dek süren o saf korku"¹⁰² ise, eğer ahirette var olacaksa (çünkü sonsuz dek devam etmesi başka nasıl anlaşılabilir ki?), bu, insanı, başına gelebilecek kötülükten dehşete düşüren değil, kaybedilemeyecek iyide tutan bir korkudur.

Çünkü elde edilen iyinin sevgisinin değişmez olduğu yerde, tabiri caizse, kaçınılması gereken kötülüğün korkusu kesindir. Çünkü "saf korku" derken, kaçınılmaz olarak günah işlemeyi reddedeceğimiz ve aynı zamanda gūnahtan karşı kaçınacağımız irade ifade edilir; bu, günah işlemekten korktuğumuz için zayıflık endişesinden değil, sevginin sakinliğinden kay-

⁹⁹ 1 Yuh. 4, 18

¹⁰⁰ Bkz. 2 Kor. 11, 3

¹⁰¹ Rom. 8, 15

¹⁰² Mezmur, 19, 9

naklanır. Ya da sürekli ve mutlu sevinçlerin o en kesin güvenliğinde hiçbir tür korku yoksa, o zaman “Tanrı korkusu saftır, sonsuza dek kalıcıdır”¹⁰³ ifadesi şununla aynı anlamdadır: “Yoksulların sabrı sonsuza dek yok olmayacak”¹⁰⁴. Zira sadece kötülöklere katlanmak için gerekli olan sabır sonsuz olmayacaktır, fakat sabırla ulaşılan şey sonsuz olacaktır. Öyleyse belki de bu “saf korku”nun kalıcı olacağı bu anlamda söylenir, çünkü korkunun kendisinin götürdüğü şey kalıcı olacaktır.

Böyle olduğunda mutluluğa götüren doğru bir yaşam sürüleceği için, tüm bu duygular doğru bir yaşamda doğru, sapkın bir yaşamda ise sapkındır. Ama mutlu sonsuz yaşamda, sadece doğru değil, aynı zamanda kesin sevgi ve sevinç olacaktır ama korku ya da acı olmayacaktır. Her halükârda, Tanrı devletinin vatandaşlarının bu uzun yolculukta ne olmaları gerektiği, bedene göre değil, ruha göre, yani insana göre değil Tanrı’ya göre yaşamaları gerektiği ve yolculuk ettikleri o ölümsüzlükte de nasıl insanlar olacakları zaten buradan bellidir.

Ve Tanrı’ya göre değil, insana göre yaşayan ve sahte bir inanca tapınarak gerçek tanrısallığı aşağılayan, insanların ya da şeytanların öğretilerini izleyen dinsizlerin devleti ya da toplumu, bu kötü duygularla tıpkı hastalıklar ve rahatsızlıklarla olduğu gibi sarsılır. Ve eğer böyle hareketleri dizginliyor ve adeta yumuşatıyor gibi görünen bazı vatandaşları varsa, dinsizlikten o kadar kibirli ve burnu havadadırlar ki, kibirleri acılarından büyüktür. Ve eğer bazıları¹⁰⁵ kendi içlerinde buna çok daha canavarca, çok daha ender görülen bir kibirle âşık olduklarsa, hiçbir şeyle uyarılmazlar, hiçbir şeye heyecanlanmazlar, hiçbir duygudan etkilenip ona meyledemezler; gerçek sükunete ulaşmaktansa tüm insanlığı kaybetmeyi tercih ederler. Çünkü bir şey katı olduğu için doğru değildir ya da aptalca olduğu için sağlıklı değildir.

10. Cennete yerleşen ilk insanların, günah işlemeden önce, herhangi bir rahatsızlıktan etkilendiklerine inanılıp inanılmayacağı.

¹⁰³ Bkz. Mezmur, 19, 9

¹⁰⁴ Mezmur, 9, 18

¹⁰⁵ Bunlar Stoacılar gibi insanlardır.

Ancak ilk insanın ya da ilk insanların (iki kişinin birlikteliği olduğu için), günah işlemeyen önce bu duygulara hayvan bedenlerinde sahip olup olmadıkları haksız yere sorulmuyor. Tüm günahlar temizlenip sona erdikten sonra ruhsal bedenlerimizde sahip olmayacağımız türden duygulardan bahsediyorum. Çünkü sahip olsalardı, o unutulmaz mutluluk yerinde, yani cennette nasıl mutlu olurlardı? Son olarak, korkudan veya acıdan etkilenen kime kesinlikle mutlu denebilir? Ve bu insanlar, ölümden ve beden sağlığının bozulmasından korkulmayan, iyi iradenin edinebileceği hiçbir şeyin eksik olmadığı ve mutlu bir şekilde yaşayan insanın bedenini veya ruhunu rahatsız edecek hiçbir şeyin bulunmadığı böylesi bir nimet bolluğunda neden korkabilir veya acı çekebilirdi?

Eşlerin sadık ve samimi birlikteliğinde Tanrı'ya ve birbirlerine olan sevgileri bozulmamıştı ve bu sevgiden, sevilen şeyin tadını çıkarmaktan vazgeçmeyen büyük bir sevinç çıkıyordu. Günahattan sükunetle kaçınıyorlardı ve bu sürdürüldüğü sürece, üzüntü verecek başka hiçbir kötülük onlara saldıramazdı. Ya da belki yemek için yasak ağaca dokunmayı arzuluyor ancak ölmekten korkuyorlardı ve bu nedenle hem arzu hem de korku insanları rahatsız mı ediyordu? Hiçbir günahın olmadığı yerde bu şeyin olduğunu düşünmek bizden uzak olsun! Gerçekten de Tanrı'nın yasasının yasakladığı şeyleri hevesle arzulamak ve adalet sevgisiyle değil de ceza korkusuyla onlardan kaçınmak zaten günahdır. Tüm günahlardan önce cennette, Rab'bin bir kadına atıfta bulunurken söylediği suçun aynısını ağaçla ilgili olarak işlemelerine neden olacak bir günahın zaten var olduğunu düşünmek bizden uzak olsun diyorum: “Eğer bir adam bir kadına şehvetle bakarsa, yüreğinde o kadınla zina etmiş olur¹⁰⁶”.

Bu nedenle, ne kadar mutluydular ve hiçbir ruhsal rahatsızlıkla sarsılmadılar ve hiçbir bedensel sıkıntıyla incinmediler. Onlar gelecek nesillere aktardıkları bu kötülüğü yapmasalardı ve onların neslinden gelenlerin hiçbiri lanetlenen bir kötülük yapmasaydı, tüm insan ırkı çok mutlu olurdu. Bu kalıcı mutlulukla, “Verimli olun, çoğalın”¹⁰⁷ sözündeki kutsama saye-

¹⁰⁶ Matta, 5, 28

¹⁰⁷ Yaratılış, 1, 28

sinde, önceden belirlenmiş azizlerin sayısı tamamlanıncaya kadar devam edecekti. O zaman en kutsal meleklerle bahşedilenden daha büyük bir şey, kimsenin günah işlemeyeceğine ve kimsenin ölmeyeceğine dair kesin güvence bahşedilmiş olacaktı. Tüm bunlardan sonra, ölülerin dirilişiyile bedenler çürümezliğe kavuştuğunda, hiçbir sıkıntı, acı veya ölüm deneyimi olmayan azizlerin yaşamı gibi bir mutluluğu alacaklardı.

11. Sağlam temellere dayanan doğasının bozulduğu ve yalnızca Yarattıcısı tarafından onarılabileceği ilk insanın düşüşü.

Tanrı her şeyi önceden gördüğü ve bu nedenle insanın günah işleyeceğinden habersiz olamayacağı için, bu kutsal devlete, Tanrı'nın düzeninde yer almadığı için bilgimize ulaşamayan şeye göre değil, Tanrı'nın öngördüğü ve düzenlediğine göre yönelmeliyiz. Çünkü insan, Tanrı'yı kararını değiştirmeye zorlarcasına, günahıyla ilahi planı bozamazdı çünkü Tanrı, öngörüsüyle her ikisini de yani hem iyi yarattığı insanın ne kadar kötü olacağını hem de Kendisinin bu şekilde ondan ne tür bir iyilik elde edeceğini öngörmüştü.

Çünkü Tanrı'nın karar değiştirdiği söylene de (kutsal metinlerdeki mecazi ifadeyle Tanrı'nın da pişman olduğu şeklinde okunur¹⁰⁸) bu, Her Şey Kadir'in yapacağını önceden bildirdiği şeye ilişkin değil insanın umduğu şeye veya doğal sebeplerin düzenine ilişkin söylenir. Buna göre Tanrı, yazıldığı gibi, insanı doğru¹⁰⁹ ve dolayısıyla iyi niyetle/iradeyle yarattı. Çünkü eğer iyi niyetli olmasaydı, doğru olmazdı. O halde iyi niyet Tanrı'nın işidir çünkü insan onunla yaratılmıştır.

Ama insanın tüm kötü işlerinden önce gelen ilk kötü niyet, herhangi bir işten çok, Tanrı'nın işinden kendi işlerine bir tür düşüştü. Bu nedenle kötü işler Tanrı'ya göre değil, niyetin kendisine göreydi. Öyle ki, niyetin kendisi ya da kötü niyete sahip olduğu ölçüde insanın kendisi, bu işlerin temsil ettiği kötü meyveleri veren kötü ağacı¹¹⁰. Dahası, kötü niyet, doğaya uygun olmasa, bir kusur olduğu için doğaya karşı olsa da yine de

¹⁰⁸ Yarattılış, 6, 6; Çıkış, 32, 14; 1 Sam. 15, 11; 2 Sam. 24, 16

¹⁰⁹ Bkz. Vaiz, 7, 29

¹¹⁰ Bkz. Matta 7, 17-18

ancak doğada var olabilen bir kusurdur. Ancak Yaratıcı'nın, her şeyin onun aracılığıyla meydana getirildiği Söz'ü yarattığı gibi kendisinden yarattığı değil¹¹¹, yoktan var ettiği doğada bulunur. Çünkü Tanrı insanı dünyanın tozundan yarattığı halde¹¹², aynı dünya ve dünyevi tüm maddeler tamamen yoktan var olmuştur ve insan yaratıldığında, yoktan meydana getirilen canı bedene vermiştir.

Ama kötülükler iyilikler tarafından öyle bir yenilir ki, Yaratıcı'nın en öngörülü adaletinin onlardan nasıl iyi bir şekilde yararlanabileceğini göstermek için var olmalarına izin verilmesine rağmen, yine de iyilik kötülük olmadan da var olabilir; gerçek ve yüce Tanrı'nın kendisi gibi, o bulutlu göksel havanın üzerindeki her görünmez ve görünür yaratık gibi ama kötülük iyilik olmadan var olamaz, çünkü içinde kötülüğün var olduğu doğalar, doğaya ait oldukları ölçüde iyidir. Dahası kötülük, kötülük tarafından eklenen herhangi bir doğa veya doğanın bir parçası çıkarılarak değil, kusurlu ve sapkın olan iyileştirilerek ve düzeltilerek ortadan kaldırılır. Bu nedenle iradenin hükmü, ahlaksızlıkların ve günahların kölesi olmadığında gerçekten özgürdür. Tanrı tarafından böyle bahşedildi; kişinin kendi kusuru ile kaybedilen şey ancak onu ilk başta verebilen tarafından geri verilebilir. Ve bu nedenle Hakikat, "Oğul sizi azat ederse, gerçekten azat olacaksınız"¹¹³ der. Bu, Oğul sizi kurtarırsa, gerçekten kurtulacaksınız demekle eşdeğerdir. Çünkü O, azat edici yani kurtarıcıdır.

İnsan daha sonra hem fiziksel hem de ruhsal bir cennette Tanrı'ya göre yaşadı. Çünkü o, ne sadece bedeninin yararına olan fiziksel bir cennet ne de ruhun yararına olan ruhsal bir cennetti; insanın içsel duyularıyla zevk alması yalnızca ruhsal değildi ve aynı zamanda dışsal duyularıyla zevk alması da fiziksel değildi. Ama açıkça her ikisinin de iyiliği içindi. Daha sonra o kibirli ve dolayısıyla kıskanç melek, aynı kibirle Tanrı'dan kendi nefesine yönelmiş, O'na tabi olmaktansa kendi tebaası üzerinde zalim bir gururla sevinmeyi seçerek ruhsal Cennetten düşmüş (bu çalışmanın on

¹¹¹ Bkz. Yuh. 1, 3

¹¹² Bkz. Yaratılış, 2, 7

¹¹³ Yuh. 8:36

birinci ve on ikinci kitaplarında onun ve ayrıca Tanrı'nın melekleriyken onun melekleri olan arkadaşlarının düşüşünü elimden geldiğince tartıştım) ve kendisi artık düşmüşken, orada durmasını kıskandığı insanın zihnine ayartıcı kurnazlığını sokmaya çalışmıştır. Onun aracılığıyla konuşmak için fiziksel cennette kendisine yılanı seçti; orada, erkek ve dişi olmak üzere bu iki insanla birlikte, evcil ve zararsız olan dünyaya ait diğer bütün hayvanlar da yaşıyordu; yılanı seçti çünkü kaygan olduğu ve dolambaçlı dönüşlerle hareket eden bir hayvan olduğu için amacına kesinlikle uygundu. Meleksi varlığı ve üstün doğasıyla ruhsal kötülüğüne tabi kıldığı bu hayvanı, aracı olarak kötüyü kullandı ve onun aracılığıyla insan çiftinin daha alt kısmından başlayarak kadınla aldatıcı bir sohbete başladı. Öyle ki, erkeğin o kadar da saf olmadığını veya hataya düşüp kandırılmayacağını ama bir başkasının (kadının) hatasına yenik düşerken kendisinin adım adım bütünü ele geçirebileceğini düşündü.

Çünkü Harun, yanılan insanlar tarafından put yapmak üzere yönlendirilmeyi kabul etmediği ancak baskıya boyun eğdiği¹¹⁴, Süleyman da kendi yanlış inancıyla putlara tapınmadığından ancak kadınların dalkavukluklarıyla bu saygısızlığa sürüklendiğinden¹¹⁵, Adem'in aldatıldığına, konuşanın sözünü gerçek sanıp ayartıldığına değil kocanın karısına, birinin diğerine, insanın insana ve eşin eşe olan sosyal ilişkilerinden dolayı Tanrı'nın yasasını çiğnediğine inanmak gerekir. Çünkü Havari'nin şöyle demesi boşuna değildi: "Âdem ayartılmadı, ama kadın ayartıldı"¹¹⁶ çünkü kadın, yılanın kendisine söylediklerini doğru kabul etti ancak Âdem, biricik yoldaşından günah ortaklığında bile ayrılmak istemedi; ancak kasten ve bilerek günah işlediği için kadından daha az suçlu değildir. Havari, "Günah işlemedi" demiyor, "ayartılmadı" diyor. Çünkü, "Günah tek bir insanla dünyaya girdi"¹¹⁷ derken ve hemen ardından daha açık bir şekilde "Adem'in günah işlemesi gibi"¹¹⁸ derken günah işlediğini gösterdi.

¹¹⁴ Bkz. Çıkış, 32, 1-6

¹¹⁵ Bkz. 1 Krallar, 11, 4

¹¹⁶ 1. Tim. 2, 14

¹¹⁷ Rom. 5, 12

¹¹⁸ Rom. 5, 14

Havari, ayartılanların, yaptıklarının günah olduğunu düşünmeyen kişiler olarak anlaşılmasını istedi. Ancak Âdem biliyordu. Aksi takdirde “Âdem ayartılmadı” sözü nasıl doğru olacaktı? Ancak henüz ilahi katılığı tecrübe etmediğinden, işlediği suçun affedilebilir olduğuna inanmakta yanılmış olabilir. Sonuç olarak, kadının ayartıldığı gibi ayartılmamış, söylediği şey hakkında verilecek hüküm konusunda yanılmıştır: “Yanıma verdiğin kadın onu bana verdi, ben de yedim¹¹⁹”. Fazla söze ne hacet? Her ikisi de inanarak aldanmadıkları halde, günah işleyerek hem yakalanmış hem de şeytanın tuzağına düşmüşlerdir.

12. İlk insanın işlediği günahın niteliği.

Bazıları, neden ilk iki insanın günahının insanın doğasını değiştirdiği gibi diğer günahların insanın doğasını değiştirmedini merak edebilir. Öyle ki doğa, bundan dolayı gördüğümüz ve hissettiğimiz her türlü çürümeye ve dolayısıyla ölüme maruz kaldı. Üstelik insan, pek çok güçlü ve zıt duygunun etkisiyle alt üst oldu ve sarsıldı. Böylece, hayvani bedenine rağmen, günahtan önce kesinlikle cennette olduğundan oldukça farklı bir şeye dönüştü. Daha önce de söylediğim gibi, eğer biri bunu merak ediyorsa, o suçun yemekle ilgili olarak işlendiği için, yani yasak olması dışında kötü ya da zararlı olmayan bir yiyecek olduğu gerekçesiyle küçük ve hafif olduğunu düşünmemelidir. Çünkü Tanrı, bu kadar büyük bir mutluluğun olduğu bir yere kötü bir şey yaratıp dikmez.

Ancak Tanrı'nın emrine itaat emredilmiştir ve bu erdem, bir bakıma akıllı yaratıktaki tüm erdemlerin anası ve koruyucusudur. Akıllı yaratık, Tanrı'ya boyun eğmek kendisine faydalı olacak şekilde yaratılmıştır ancak kendisini yaratanın iradesini değil de kendi iradesini yerine getirmesi zararlıdır. Bu nedenle, bu kadar yiyecek bolluğu varken bir çeşit yemeği yememek, uyulması kolay, akılda tutulması çok rahat ve her şeyden önce arzunun iradeye henüz karşı çıkmadığı bir emirdi. Daha sonra emri ihlal etmenin cezası olarak ortaya çıktı, çünkü o emir ne kadar uyulması kolaysa o kadar haksız yere ihlal edilmişti.

13. Adem'in günahında, kötü eylemden önce kötü niyetin olması.

¹¹⁹ Yaratılış, 3, 12

Açıkça itaatsizliğe düştüler çünkü zaten gizlice kötü olmaya başlamışlardı. Çünkü kötü eylem, öncesinde kötü bir niyet olmasaydı asla yapılmazdı. Üstelik kötü niyetin başlangıcı kibirden başka ne olabilirdi? Çünkü “her günahın başlangıcı kibirdir”¹²⁰. Ama kibir, sapkın bir yükselme isteğinden başka nedir ki? Ruhun, ilke olarak bağlanması gerekeni terk etmesi ve kendi kendine bir tür ilke haline gelmesi sapkın bir yükselmedir. Bu, insan kendisini çok beğendiğinde olur. Onu, kendisinden daha fazla beğenmesi gereken o değişmez iyiden uzaklaştığında böyle yapar. Ancak bu uzaklaşma kendi içinden gelmiştir, çünkü niyet, görmesi için onu aydınlatan ve sevmesi için onu alevlendiren üstün ve değişmez iyinin sevgisinde kararlı kalsaydı, kendini beğenmek için ona sırtını dönmez ve böylece soğukta ve karanlıkta kalmazdı. Kadın, yılanın doğru söylediğine inanmaz, adam karısının iradesini Tanrı’nın emrinin önüne geçirmez, günah ortaklığında bile hayat arkadaşını terk etmemesi halinde emri ihlal etmesinin affedilebileceğini düşünmezdi.

O halde kötü eylem, yani yasak meyveyi yeme ihlali, zaten kötü olan kişiler tarafından yapıldı. Çünkü o “kötü meyve” ancak “kötü bir ağaçtan”¹²¹ olurdu. Ama ağacın kötü olması doğaya aykırıydı çünkü ancak doğaya aykırı olan bir irade kusuru ile böyle olabilirdi. Ancak doğa, yoktan yaratılmasaydı kusurla bozulamazdı. Sonuç olarak, onun bir doğa olması, Tanrı tarafından yaratılmış olmasındandır; ama O’ndan uzağa düşmesinin nedeni yoktan yaratılmasıdır.

Ama insan kesinlikle bir hiç olacak kadar uzağa düşmedi ama kendisine döndüğünde varlığı, en yüce olana bağlı olduğu zamandan daha düşüktü. Buna göre, kendinde var olmak, yani Tanrı’yı terk ettikten sonra kendini beğenmek, tam anlamıyla bir hiç olmak değil, hiç olmaya yaklaşmak demektir. Ve bu nedenle Kutsal Yazılara göre kibirliler başka bir adla, “kendini beğenenler”¹²² olarak adlandırılır. Çünkü kalbin yükselmesi iyidir ama kendine değil, çünkü bu kibirdir ancak Rabbe yükselmesi iyidir çünkü bu yalnızca alçakgönüllülerin yapabileceği itaattir.

¹²⁰ Vaiz, 10, 13

¹²¹ Matta, 7, 18

¹²² Bkz. 2 Petrus, 2, 10

Bu nedenle, alçakgönüllülükte, inanılmaz şekilde, kalbi yükselten ve yüceltmede de onu alçaltan bir şeyler vardır. Aslında yüceltmenin alçaltılması ve alçakgönüllülüğün yükseltilmesi çelişik gibi görünüyor. Ancak dini alçakgönüllülük, kişiyi daha yüksek olana tabi kılar; Tanrı'dan daha yüksek bir şey yoktur, bu nedenle, alçakgönüllülük bizi Tanrı'ya tabi kılmakla yüceltir. Ama kusurun içinde yer alan yüceltme, kendisinden daha yüce bir şeyin olmadığı o yüce olana boyun eğmeyi reddeder; çok aşağılara düşer ve şu yazılan şey olur: “Onlar kendilerini yüceltirken sen onları yere attın”¹²³. Çünkü Kutsal Yazılar “Yüceltildikleri zaman” demez, dolayısıyla onların önce yüceltilip sonra ama tam da yüceltildikleri anda alçaldıklarını söyler. Çünkü yüceltilmek zaten alçaltılmaktır.

Ve bu nedenle alçakgönüllülük, bu geçici dünyadaki Tanrı devletine özellikle tavsiye edilir¹²⁴ ve Tanrı'nın devletinde ve Kralı Mesih'in şahsında¹²⁵ özellikle vurgulanır; bu erdemin karşıtı olan yüceltme kusuru, kutsal yazıların öğrettiğine göre özellikle düşmanı olan şeytan tarafından yönetilir. Bahsettiğimiz iki devleti birbirinden ayıran büyük fark kesinlikle budur, biri dindarlar topluluğu, diğeri dinsizler topluluğudur, her biri kendisine ait meleklerle bağlantılıdır; birinde Tanrı sevgisi önde gelir, diğesinde benlik sevgisi¹²⁶.

O halde, insan kendini beğenmeye zaten başlamamış olsaydı, şeytan onu Tanrı'nın yapılmasını yasakladığı şeyi yapmak gibi aşikâr ve apaçık bir günahla esir edemezdi. “Tanrılar gibi olacaksınız”¹²⁷ sözünden zevk almasının nedeni buydu. Kibirle kendi kendilerine var olma ilkesindense, itaatle yüce ve gerçek ilkeye bağlı kalarak daha iyi olabileceklerdi. Çünkü tanrılar kendi hakikatleriyle değil, Tanrı'nın hakikatinin katılımıyla tanrı oldular¹²⁸. İnsan, daha fazla olmayı arzularak daha az hale gelir ve kendi kendine yetmeyi seçerek kendisine gerçekten yeterli olandan uzak düşer.

¹²³ Mezmur, 73, 18

¹²⁴ Bkz. Matta 11, 29

¹²⁵ Bkz. Filip. 2, 8-11s

¹²⁶ Bkz. 14. Kitap, 28

¹²⁷ Yaratılış, 3, 5

¹²⁸ Bkz. 9. Kitap, 23. Bkz. Mezmur, 82, 6; Yuh. 10, 34

Buna göre, insanı, sanki kendisi bir ışıkmiş gibi kendini beğenmeye sevk eden ve böylece onu, takip etseydi kendisinin de ışık olacağı o ışıktan uzaklaştıran o kötülüğün, önceden gizlice geldiğini ve açıkça işlenen kötülüğün onu takip ettiğini söylüyorum. Kutsal Yazının söylediği doğrudur: Yürek yıkımdan önce yücelir ve onurdan önce alçalır¹²⁹. Gizli yıkım açık yıkımdan önce gelir, birincisi yıkım sayılmaz. Yüce Olan'ın terkedilmemesinden hemen sonra bir düşüş başlasa da kim yücelmeyi yıkım sayar? Ama emrin apaçık ve şüphe götürmez bir şekilde ihlal edilmesi durumunda, kim bunu yıkım olarak görmez?

Bu nedenle Tanrı, işlendiğinde herhangi bir adalet tasavvuruyla savunulamayacak olan bu şeyi yasaklamıştır. Kibirli için apaçık ve aşikâr bir günaha düşmenin yararlı olduğunu söylemeye cüret ediyorum, böylece zaten kendilerini beğendikleri için düşmüş olmaları nedeniyle kendilerini beğenmesinler. Çünkü Petrus ağladığında ve kendisini beğenmediğinde, haddini aştığı ve kendisini beğendiği halinden daha sağlıklıydı¹³⁰. Kutsal mezmur da şöyle der: “Yüzlerini utançla doldur ki, senin adını arasınlar, ya Rab¹³¹”, yani, kendi adlarını ararken kendilerini beğenenler, senin adını ararken seni beğensinler.

14. İhlalin kendisinden daha kötü olan ihlal edenin kibri.

Ama daha kötü ve daha lanet olası bir kibir vardır ki, aşikâr günahlarda bile bununla mazeret sığınağı aranır; tıpkı ilk insanlardan kadının, “Yılan beni ayarttı ve ben yedim”¹³² ve erkeğin, “Yanıma verdiğin kadın ağaçtan bana verdi, ben de yedim”¹³³ dediği gibi. Burada bağışlanma dileği yok, şifa için yalvarma yok. Çünkü Kabil gibi kendilerinin yaptığını inkâr etmeseler de¹³⁴ kibirleri yanlış bir başkasına, kadının kibri yanlış yılan, erkeğinki de kadına atfetmeye çalışır. Ancak ilahi emrin açıkça ihlal edildiği durumda bu, mazeretten ziyade kendini suçlamadır. Çünkü aslında bunu,

¹²⁹ Süleyman'ın Özdeyişleri, 18, 12

¹³⁰ Bkz. Matta 26, 33 ve 75

¹³¹ Mezmur, 83, 16

¹³² Yaratılış, 3, 13

¹³³ Yaratılış, 3, 12

¹³⁴ Bkz. Yaratılış, 4, 9

sanki Tanrı'dan önce inanılması ya da teslim olunması gereken bir şey varmış gibi kadın yılanın tavsiyesiyle ve erkek de kadının teklifiyle yaptı.

15. İlk insanların itaatsizlikleri nedeniyle çarpıtıldıkları cezanın adaleti.

Böylece, insanı yaratan, kendi suretinde var eden, diğer canlılardan üstün kılan, cennete yerleştiren, her şeyde bolluk ve selamet bağışlayan, emir veren Tanrı hor görüldü. Ona çok sayıda, büyük ve zor yükler yüklememiş, ancak itaatın selametini çok kısa ve çok hafif bir emirle desteklemiş, bu sayede özgür köleliğin uygun olduğu yaratığa kendisinin Rab olduğunu hatırlatmıştı. Bunu adaletli bir mahkûmiyet takip etti öyle ki, emri yerine getirmekle bedenen ruhsal olması gereken insan, zihninde bile bedensel hale geldi. Kibrinden dolayı kendini beğenmiş olduğu için Tanrı'nın adaleti onda tecelli edecekti. Ancak bu, tamamen kendi gücünün elinde olmasını sağlayacak şekilde değil, günah işlerken anlaştığı kişiden de ayrılarak arzuladığı özgürlüğün yerine çetin ve sefil bir kölelik sürdürecektir şekilde oldu. O, ruhen isteyerek ölmüştü ve bedenen ölmek istemese de sonsuz yaşamı terk eden biri olduğu için, lütufla özgür bırakılmasaydı sonsuz ölüme mahkumdu. Böyle bir mahkûmiyetin aşırı veya adaletsiz olduğunu düşünen kişi, günah işlememenin bu kadar kolay olduğu yerde günah işlemenin ne kadar büyük kötülük olduğunu ölçmekten acizdir.

İbrahim'in büyük itaati haklı olarak övülmüştür çünkü ona oğlunu öldürmesi¹³⁵, yani çok zor bir şey emredildi, bu nedenle Cennetteki itaatsizlik daha büyüktü çünkü emredilen şey hiç de zor değildi. Ve İkinci İnsanın (İsa) itaati ölüme bile itaat etmesiyle¹³⁶ daha övgüye değer olduğu gibi, ilk insanın itaatsizliği ölüme bile itaatsizlik etmesi nedeniyle daha iğrençtir. Çünkü itaatsizlik için öne sürülen cezanın büyük ve Yaratıcı'nın emrettiği şeyin kolay olduğu yerde, bu kadar kudretli bir güçle ve bu kadar korkunç bir cezanın dehşetiyle kolay bir işe itaat etmemenin ne kadar kötü olduğunu kim yeterince açıklayabilir?

Kısaca söylemek gerekirse, o günahın cezası itaatsizlik değilse hangi itaatsizliğin karşılığı olarak verilmiştir? İnsanın sefaleti, kendi kendine ita-

¹³⁵Bkz. Yaratılış, 22, 2; İbraniler, 11, 17; Yakup, 2, 21; Bilgelik, 10, 5; Vaiz, 44, 20

¹³⁶Filip. 2, 8

atsizliğinden başka nedir; yapabileceğini istemediğine göre, yapamayacağını mı istemiştir?¹³⁷ Çünkü günahın önce cennette her şeyi yapamasa da yapmadığı şeyi istemiyordu ve bu nedenle istediği her şeyi yapabiliyordu. Ama şimdi, onun soyundan bildiğimiz ve kutsal kitabın da tanıklık ettiği gibi, “İnsan kendini beğenmiş bir varlık haline geldi.”¹³⁸ Çünkü insanın kendisine itaatsizlik ettiği sürece, yani ruhu ve hatta daha aşağı olan bedeni bile iradesine itaatsizlik ettiği sürece, yapmak isteyip de yapamadığı her şeyi kim sayabilir? Çünkü kendisi istemese de ruhu aşırı derecede rahatsız olur, bedeni acı çeker, yaşlanır ve ölür; doğamız her şekilde ve her yönden irademize itaat etseydi, istemediğimiz halde çektiğimiz hiçbir acıyı çekmeyecektik.

Ancak beden, hizmet etmesine izin verilmediği için acı çeker. Tanrı’ya kulluk etmeyerek O’na değil kendimize sorun çıkarıyorsak, egemen olan ve biz tebaalarının kendisine kulluk etmeyi istemediği Tanrı’nın adaleti sayesinde, bize tabi olan bedenimizin, bize kulluk etmekten rahatsız olması arasında ne fark vardır? Bizim bedenimizin kulluğuna ihtiyacımız vardır ancak O’nun bizim kulluğumuza ihtiyacı yoktur; bu nedenle yaptıklarımız O’na ceza değildir ama aldığımız beden bize cezadır. Bedensel denilen acılar da ruhun bedende olan ve bedenden gelen acılarıdır. Beden kendi başına, ruh olmadan hangi acıyı çekebilir veya neyi arzulayabilir?

Ama bedenın arzulanığı ya da acı çektiğı söylenen şey, daha önce tartıştığımız¹³⁹ gibi ya insanın kendisidir ya da ruhun, bedenın acı verecek kadar sert ya da zevk verecek kadar yumuşak tutkusıyla etkilendiğı bir kısmıdır. Tıpkı üzüntü denen ruhun acısının, istemeden başımıza gelen bu şeylere karşı çıkma olması gibi bedenın acısı da sadece ruhun bedenden kaynaklanan sıkıntısı ve onun tutkusuna bir nevi karşı çıkmadır. Ancak üzüntüden önce, kendisi genellikle bedende değil de ruhta olan korku gelir. Ama bedenın acısından önce, bedende acıdan önce hissedilen korkuya benzer bir şey gelmez. Ancak zevkten önce, açlık ve susuzluk gibi bedende arzu gibi

¹³⁷ Bkz. Terentius, *Andria* 305-306, 14. Kitap 25’te Augustinus’un alıntısı.

¹³⁸ Mezmur, 144, 4

¹³⁹ Bkz. 14. Kitap, 2

hissedilen şiddetli bir istek ve cinsel organlarda daha yaygın olarak şehvet denen şey gelir, çünkü bu tüm arzuların genel adıdır.

Eskilerin tanımladığı şekliyle öfkenin kendisi de intikam şehvetinden başka bir şey değildir¹⁴⁰. Bazen insan hiçbir intikam etkisi hissetmeyen cansız nesnelere bile öfkelenir ve kötü yazan kalemini parçalar ya da kalmış kalemini öfkelenip kırar. Ancak bu bile, her ne kadar akılsızca olsa da bir çeşit intikam alma şehvetidir ve nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum ama kötülük yapanların kötülüğe maruz kalması anlamına gelen cezalandırmanın gölgesi gibidir. Bu nedenle, öfke denen bir intikam alma şehveti vardır; açgözlülük denen para kazanma şehveti vardır, inatçılık denen ne şekilde olursa olsun kazanma şehveti vardır; övünme denen bir böbürlenme şehveti vardır. Çok sayıda ve çeşit çeşit şehvet vardır, bunlardan bazılarının kendi adları varken bazılarının yoktur. İç savaşların tanık olduğu gibi, zorbalığın ruhunda güçlü bir etkiye sahip olan egemen olma şehvetine kim kolayca isim verebilir?

16. Şehvetin kötülüğü, pek çok kusur için geçerli olsa da özellikle cinsel hararetin neden olduğu kıpırđanmalara atfedilen bir terimdir.

Bu nedenle pek çok şeyin şehveti vardır ancak şehvetten bahsedildiğinde ve neyin şehveti olduğu ayrıca belirtilmediğinde, akla bedeninin cinsel kısımlarını uyaran şeylerden başka bir şey gelmemesi olağandır. Bu şehvet, yalnızca tüm bedeni ve yalnızca dışsal olanı değil, aynı zamanda içsel olanı da ele geçirmekle kalmaz, bedeninin şiddetli isteğiyle ve ruhun duygusuyla birleşip karışarak bedensel zevkler arasında eş benzeri olmayan bir zevk yaratması insanın bütününe harekete geçirir. Böylece o zevkin peşinden gidebilir ki beden zevklerinden daha büyük bir zevk yoktur. Öyle ki, doruğa ulaştığı anda, neredeyse zekanın tüm keskinliği ve uyanıklığı tutulur kalır. Bilgeliğin ve kutsal sevinçlerin dostu, evli olan ve havarinin önerdiği gibi, “Tanrı’yı tanımayan uluslar gibi şehvet illetiyle değil, kutsallık ve onurla kendine eş almasını bilen”¹⁴¹ hangi adam mümkün olsaydı şehvet olmadan evlat sahibi olmayı tercih etmezdi ki? Öyle ki, bu çocuk doğurma işlevin-

¹⁴⁰ Cicero, *Tusc. Quæst.* 3.5.11 ve 4.9.21

¹⁴¹ 1 Selanikliler, 4, 4-5

de, bu amaçla yaratılan organlar onun aklında şehvet ateşiyle uyarılmama-
lı, tıpkı diğer organların kendi amaçları için ona hizmet ettiği gibi irade ile
harekete geçirilmelidir.

Ancak bu zevki sevenler ister eşleriyle cinsel ilişkiye ister zinanın mur-
darlığına istedikleri zaman harekete geçmezler. Bazen o hareket, hiçbir şey
istemeyen kişiyi sıkboğaz eder, ama bazen de çok isteyeniyi yüzüstü bırakır
ve ruhunda arzu ateşi yansa da bedeni soğuktur. Böylece şehvet şaşılacak
şekilde sadece üreme arzusuna değil, aynı zamanda şehvet arzusuna da hiz-
met etmez. Şehvet çoğu zaman ruhun tüm baskısına karşı koysa da bazen
kendi içinde bölünür ve ruhu harekete geçirirken bedeni hareketsiz bırakır.

*17. İlk insanların günahattan sonra ayıp ve utanç verici gördükleri çıp-
laklığı.*

Gerçekten bu şehvet utanç vericidir ve şehvetin bizim isteğimize de-
ğil, deyim yerindeyse kendi isteğiyle harekete geçirdiği veya geçirmediği
organlardan utanç duyulması söylenir ki bu organlar insanın günahından
önce böyle değillerdi. Çünkü, “Çıplaktılar ve utanmıyorlardı”¹⁴² diye yazıl-
dığı gibi, çıplaklıklarını bilmediklerinden değil, şehvet bu organları henüz
kendi istekleri dışında harekete geçirmedeği için çıplaklık utanç verici ol-
madığından, çıplaklıklarından utanmıyorlardı. Beden, kendi itaatsizliğiyle
insanın itaatsizliğine karşı çıkmak için henüz kanıt ortaya koymamıştı.

Çünkü onlar, cahil kalabalığın sandığı gibi kör yaratılmadılar çünkü
Âdem, isim verdiği hayvanları gördüğünde¹⁴³ Havva hakkında şöyle söy-
lenmiştir: “Kadın ağacın yemek için iyi olduğunu ve göze hoş geldiğini
gördü.”¹⁴⁴ Buna göre gözleri açıldı ama buna açık değildi, yani lütf ör-
tüsünün kendilerine bahsettiği şeyi fark edecek kadar dikkatli değiller-
di, çünkü organlarının iradelerine ters düştüğünü bilmiyorlardı. Bu lütf
kaldırıldığında ve itaatsizliklerine karşılık ceza uygulandığında, bedenin
eyleminde utanç verici bir yenilik ortaya çıktı ve bundan sonra çıplaklık
uygunsuz hale geldi. Bu, onları dikkatli kıldı ve utandırdı.

¹⁴² Yaratılış, 2, 25

¹⁴³ Bkz. Yaratılış, 2, 20. Kör olduklarına ilişkin görüş Yaratılış 3, 7’den geliyor.

¹⁴⁴ Yaratılış, 3, 6

Bu nedenle, Tanrı'nın emrini açıkça çiğnemelerinin ardından onlar için şöyle yazılmıştır: “Ve ikisinin de gözleri açıldı ve çıplak olduklarını anladılar ve incir yapraklarını dikip kendilerine önlük yaptılar.”¹⁴⁵ Zaten gördükleri için her ikisinin de gözleri, görmeleri için değil, “kaybettikleri iyi ile içine düştükleri kötü arasında ayırım yapmaları için açıldı” demektedir. Ağacın kendisi de yasağa aykırı olarak yemek için dokunulduğunda bu bilgiyi verdiği için adını bundan almıştır, öyle ki ona iyiyi ve kötüyü bilme ağacı denmiştir. Zira hastalığın sıkıntısının tecrübe edilmesiyle, sağlığın keyfi daha belirgin hale gelir. Bu nedenle, “çıplak olduklarını anladılar”, yani günah yasası zihinlerine ters düşmeden önce bedenın çıplaklığının onları utandırmasını engelleyen lütuftan çıplak kaldılar. Böylece bilmeden daha mutlu olacakları şeyi anladılar. Eğer Tanrı'ya iman edip itaat ederek imansızlığın ve itaatsizliğin zararını tecrübe etmelerine yol açan bu suçı işlemeselerdi, bunu öğrenmeyeceklerdi. Bu nedenle, kendi itaatsizliklerinin cezasının tanığı olan bedenlerinin itaatsizliğinden utanarak incir yapraklarını birbirine dikip kendilerine önlükler (campestria) yani bazı çevirmenlerin dediği gibi cinsel organlarına kuşaklar (succintoria) yaptılar. Campestria aslında Latince bir kelimedir, kırdı (campus) çıplak olarak idman yapan gençlerin cinsel organlarını örtmesinden türemiştir. Bu nedenle kuşaklılara halk dilinde campestrati denirdi. Bundan dolayı, lanet olası itaatsizlik suçuna karşı şehvet iradeyi itaatsizlik yaparak harekete geçirdi, iffet de onu utanarak örttü.

Sonuç olarak bütün insanlar, bu soydan geldiklerinden, cinsel organlarını örtme içgüdüsüne sahiptirler öyle ki, bazı barbarlar banyolarda vücutlarının o kısımlarını çıplak tutmazlar, örtüleriyle yıkarlar.¹⁴⁶ Hindistan'ın karanlık inzivalarında, bazı filozoflar çıplak dolaşsalar ve bu nedenle gymnosophista olarak adlandırılırsalar bile diğer organlarını değil cinsel organlarını örterler.

18. *Sadece rastgele değil evlilikteki cinsel ilişkide bile görülen utanç.*

Böylesi şehvetle yapılan bu iş, sadece insani yargılardan kaçmak için saklanma yerlerinin gerekli olduğu her türlü zinada değil, dünyevi devletin

¹⁴⁵ Yaratılış, 3, 7

¹⁴⁶ Bkz. Herodotus, 1, 10; Platon, *Devlet*, 452c

yasal edepsizlik haline getirdiği fahişelerin kullanılmasında da vardır. Bu, devletin hiçbir yasasının yasaklamadığı bir şekilde yapılmasına rağmen, izin verilen ve cezasız bırakılan şehvet halkın bakışından kaçınır. Genelevlerin, doğal utançtan gelen kendi gizli yeri vardır. İffetsizliğin yasaklarla zincire vurulmaması, utanmazlığın o iğrençliğin gizli köşelerini kaldırmasından daha kolaydır.

Çünkü utanmazlar bile buna ayıp derler ve bunu sevmelerine rağmen göstermeye cesaret edemezler. Ne kadar meşru ve onurlu olursa olsun, çocukların üremesi için yasayla onaylanan evlilik ilişkisi bile gözlerden uzak bir yatak aramaz mı? Damat, gelini öpüp okşamaya başlamadan önce, hizmetkarları, hatta nedimeleri ve akrabaları dışarı çıkarmaz mı? “Roma belagatinin en büyük ustası”¹⁴⁷, tüm doğru eylemlerin gün ışığına çıkmayı¹⁴⁸, bilinmeyi arzuladığını söyler. Ancak bu doğru eylem, öyle bilinmek ister ki, görülmekten yüz kızarır. Eşlerin çocuk sahibi olmak için kendi aralarında neler yaptıklarını kim bilmez ki? Kadınların böyle bir törenle evlenmesi bunun için değil midir? Çocukların doğması için yapılan işe gelince, zaten böyle doğmuş olsalar dahi buna çocukların tanık olmasına izin verilmez. Çünkü doğru yapılan bu eylem, bilinmesi için ruhların ışığını arzular ancak gözlerin ışığından kaçır. Bunun nedeni, doğası gereği doğru ve uygun olan bir şeyin cezalandırma yoluyla utanç duygusuyla gerçekleştirilmesi değilse, ne olabilir?

19. Günahattan önce insanın sağlam doğasında bulunmayan, insanda son derece zararlı etki uyandıran parçalar olan öfke ve şehvetin bilgelik tarafından dizginlenmesi gerektiği.

İşte bu yüzden ki hakikate iyice yaklaşan filozoflar¹⁴⁹ bile öfke ve şehvetin, ruhun kusurlu parçaları olduğunu açıkça söylemişlerdir çünkü bunlar, bilgeliğin yapılmasını yasakladığı şeylerde bile kontrolsüz ve ölçsüz bir şekilde hareket ederler ve dolayısıyla kontrolcü bir zihne ve akla ih-

¹⁴⁷ Bkz. Lucan. 7, 62-63

¹⁴⁸ Cicero, *Tusculanae Disputationes* 2.26.64

¹⁴⁹ Yeni Platoncular

tiyaç duyarlar. Ruhun bu üçüncü parçasının,¹⁵⁰ bunları yönetmek için adeta bir kaleye konulduğunu iddia ediyorlar, böylece o yönetirken ve onlar hizmet ederken, insanda, ruhun her parçasında adalet korunabilsin.

Bu nedenle, bilge ve ılımlı bir insanda bile kusurlu olduğunu açıkça söyledikleri bu parçaları, zihin tutup dizginleyerek onları yanlış yapmaya yönlendirildikleri şeylerden alıkoyar, ancak bilgelik yasasının onayladığı herhangi bir yolu izlemelerine, örneğin adil bir otoritenin uygulanması için öfkeye ve soyu devam ettirmek için şehvete izin verir. Bu parçaların, günahahtan önce Cennet'te kusurlu olmadığını söylüyorum çünkü doğru iradeye karşı, yönetici aklın dizginlemesi gereken herhangi bir şeye yönelmediler.

Çünkü şimdi bu duyguların, ılımlı, adil ve dindarca yaşayanlar tarafından bazen daha kolayca, bazen daha zor ama yine de dizginlenerek ve direnerek değiştirilmeleri, kesinlikle doğadan kaynaklanan sağlık değil, suçtan kaynaklanan zayıflıktır.

Nasıl oluyor da utanç, şehvet hareketlerini örttüğü gibi, öfke ve diğer duyguların belirlediği fiilleri ve sözleri gizlemiyor? Bedenin diğer organlarında hareket eden duyguların kendileri değil de onlarla uyduğunda, kullanımlarına tamamen egemen olan şey irade olduğu için mi? Çünkü öfkeyle birini azarlayan, hatta birine vuran kişi, dili ve elleri bu organların öfke olmadığına da hareket ettikleri gibi iradenin emriyle hareket etmeseydi bunu yapamazdı. Ama şehvet, üreme organlarını kendine öyle bir esir etmiştir ki şehvet olmayınca ya da onları uyandırmadıkça hareket bile edemezler. Görenlerin gözlerinden utanarak kaçınmanın nedeni budur. Ve bir adam, karısıyla haklı olarak beraber olduğunda bir kişinin onları izlemesindense, haksız yere birisine öfkelendiğinde izleyici kalabalığına katlanmayı tercih eder.

20. Kiniklerin son derece saçma utanmazlığı.

Bu köpeksi ya da Kinik¹⁵¹ filozoflar, insanın iffetine aykırı, köpeğe yaraşır, kirli ve utanmaz fikirlerini ilan ettiklerinde bunu görmediler mi? Yani, eşle beraber olmak yasal olduğuna göre, hiç kimse bunu açıkça yapmak-

¹⁵⁰ Bkz. Platon, *Devlet*, 586d-e

¹⁵¹ Bu sözcük, Grekçe "köpek" anlamına gelen κῶν'dan türemiştir.

tan utanmasın, sokakta veya avluda ilişkiye girmekten kaçınmasın. Ancak, doğuştan gelen utanç bu yanlış görüşe galip geldi. Diogenes'in bir zamanlar okulunun daha ünlü olacağını düşünerek bunu yapmakla övündüğünü söylerler; onun utanmazlığı insanların hafızasına derinden kazınmış olsa da daha sonra Kinikler tarafından bunun yapılmasından vazgeçilmiştir.¹⁵² İnsanların insanlardan utanması gerektiği konusundaki utanç, insanların kendini köpeklere benzetmesinden kaynaklanan yanlıştan daha etkili oldu.

Ve bu nedenle, o ya da bunu yapanların, bakışlarına göre cinsel eylemi gerçekleştirdikleri için, pelerin altında ne yapıldığını görmeyen seyircilere çiftleşme halindeki kişilerin hareketlerini göstermeyi tercih ettiklerini düşünüyorum.

Bu nedenle, böyle bir şey yaptığı söylenen Diogenes ve diğerlerinin, insanların bakışının baskısı altında bu zevki gerçekleştirmekten ziyade, aslında pelerininin altında ne olup bittiğini bilmeyen insanların gözleri önünde birlikte yatma hareketlerini yaptıklarını düşünüyorum. Çünkü filozoflar, şehvetin kendisinin kalkmaya utandığı bir yerde birlikte yatmaya istekli görünmekten utanmıyorlardı. Şimdi hala Kinik filozofların olduğunu görüyoruz. Bunlar sadece pelerine sarınmakla kalmayıp, aynı zamanda sopa da taşıyanlardır. Yine de hiçbiri bunu yapmaya cesaret edemez çünkü içlerinden herhangi biri cesaret etseydi, taşıyanların darbelerinden bahsetmiyorum bile, üzerlerine tükürenlerin salyalarıyla kesinlikle boğulurlardı.

O halde insan doğası şüphesiz bu şehvetten utanır; vücudun üreme organlarını sadece kendi hareketlerine tabi kılan ve onları iradenin kudretinden çekip alan itaatsizliğinde, insanın ilk itaatsizliğinin karşılığının ne olduğu yeterince gösterilmiştir. Bunun, özellikle o ilk ve büyük günahla daha da kötüye giden doğanın kendisinin yaratıldığı parçada ortaya çıkması gerekliydi. Herkesin ortak felaketine neden olan ve tüm insanlar tek bir kişide var olduğundan Tanrı'nın adaleti tarafından cezalandırılan bu günah, Tanrı'nın lütfuyla her insanda tek tek kefaretilmedikçe, hiç kimse bu günahın ağlarından kurtarılamaz.

¹⁵²Bkz. Diogenes Laertius, 6, 69; Athenaus, 4, 48; Plutarkhos, *De Stoicorum Repugnantiis*, 21 (=Moralia 1044b); Apuleius, *Florida*, 14

21. *Günahtan önce verilen, insanın doğurganlığını artırma kutsamasının, günah yüzünden kaybedilmeyip, şehvet hastalığına bulaşması.*

Öyleyse, cennete yerleştirilen ilk eşlerin sonradan utanarak organlarını örtmelerine neden olan şehvet sayesinde Tanrı'nın "Verimli olun, çoğalın ve yeryüzünü doldurun"¹⁵³ kutsamasını yerine getirdiklerini sanmak bizden uzak olsun. Şehvet, günahtan sonra ortaya çıkmıştır. Günahtan sonra, doğa utanmıyor değil, ancak beden her yönden hizmet ettiği hakimiyetini kaybetti; hissetti ve fark etti, sonra utandı ve bu şehveti örttü. Ama onları verimli olmaya, çoğalmaya ve yeryüzünü doldurmaya teşvik eden evlilik kutsaması, günah işlediklerinde bile onlarda kalmasına rağmen, yine de günah işlemeyen önce verilmiştir. Öyle ki, çocukların üremesi günahın cezası olarak değil, evliliğin görkemi olarak bilinsin.

Ama şimdi, cennetteki mutluluktan habersiz olan insanlar, orada, ancak tecrübe ettikleri yolla yani şehvetle çocuk sahibi olunacağını düşünüyorlar, ki bu konuda evliliğin onurunun bile utandığını görüyoruz. Bazıları,¹⁵⁴ günahın ardından çıplaklıklarından utandıklarını ve utanarak üzerlerini örttiklerini okuduğumuz Kutsal Yazıları hiç kabul etmemekle kalmıyor, imansızca alay da ediyor. Bazıları da kabul edip saygı göstermesine rağmen "Verimli olun ve çoğalın" ifadesinden bedensel doğurganlığın anlaşılmasını istiyor, çünkü benzer bir ifade, "Ruhumda gücümü çoğaltacaksın"¹⁵⁵ sözünde ruh için de söyleniyor. Onlar, aynı şekilde Yaratılış'ta devam eden "Ve yeryüzünü doldurun ve ona hükmedin"¹⁵⁶ sözlerinde yeryüzünden, ruhun varlığıyla doldurduğu ve gücü arttığında hükmettiği bedeni anlarlar. Ve o zamanlar, günahtan sonra ortaya çıktığı görülen ve şaşkınlıkla üzeri örtülen şehvet olmadan çocukların doğurulamayacağını hatta çocukların cennette değil, cennetin dışında doğacağını bile anlarlar, ki aslında öyle olmuştur. Çünkü oradan kovulduktan sonra çocuk yapmak için beraber oldular ve onları meydana getirdiler.

¹⁵³ Yaratılış, 1, 28

¹⁵⁴ Augustinus burada Manicileri kastediyor.

¹⁵⁵ Mezmur, 138, 3

¹⁵⁶ Yaratılış, 1, 28

22. *Başlangıçta Tanrı tarafından kurulduğu ve kutsandığı şekliyle evlilik birliği.*

Yeryüzünü Tanrı'nın kutsamasıyla verimli kılmanın, çoğaltmanın ve doldurmanın, evliliğin bir hediyesi olduğundan ve Tanrı'nın bu kurumu başından beri, insanın günahından önce, erkek ve dişiye yaratarak kurduğundan hiç şüphemiz yoktur. Çünkü Tanrı'nın bu işine kutsamanın kendisi tabi oldu. Çünkü Kutsal Yazılar, "Onları erkek ve kadın olarak yarattı" dedikten hemen sonra, "Ve Tanrı onları kutsadı ve Tanrı onlara, verimli olun, çoğalın, yeryüzünü doldurun ve ona hükmedin"¹⁵⁷ diye ekledi.

Bütün bunların uygunsuz bir şekilde manevi anlamda alınabileceği kabul edilse de erkek ve kadın, bir insanda aynı şey olarak anlaşılabilir, çünkü onda yöneten ve yönetilen başka bir şey olduğu açıktır. Ancak farklı cinsiyetlerin bedenlerinde açıkça görüldüğü gibi, erkek ve kadının, çocuk yaparak verimli olacak, çoğalacak ve yeryüzünü dolduracak şekilde yaratılmış olduklarını reddetmek büyük bir saçmalaktır. Çünkü bu, emreden ruh ve itaat eden beden, yöneten akılcı ruh ve yönetilen akıl dışı arzu, üstün olan tefekkür gücü, boyun eğdirilen eylemler, zihnin anlayışı ve bedenin duygusuyla ilgili değil aksine açıkça her iki cinsiyetin de birbirine bağlı olduğu evlilik bağı ile ilgilidir. Musa, İsrailoğullarının kalplerinin katılığından dolayı boşanma belgesi verilmesine izin verdiği için, bir erkeğin herhangi bir nedenle karısını boşamasının caiz olup olmadığı sorulduğunda, Rab cevap verdi ve şöyle dedi: "Yaratıcının başlangıçta onları erkek ve dişi olarak yarattığını ve şöyle dediğini okudunuz mu? Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak ve ikisi tek beden olacak. Artık iki değil, tek bedendirler. Öyleyse, Tanrı'nın birleştirdiğini, insan ayırmasın."¹⁵⁸

O halde, ilk insanların, şimdi gördüğümüz ve bildiğimiz gibi, başlangıçtan itibaren erkek ve kadın olmak üzere iki ayrı cinsiyetten oluşturulduğu ve birleşme ya da erkeğin yanından yaratılan kadının menşei nedeniyle bir olarak adlandırıldıkları kesindir. Havari, Tanrı'nın Kendisinin oluştur-

¹⁵⁷Yaratılış, 1, 27-28

¹⁵⁸Matta, 19, 4-6

duğu bu örnekle, tüm kocalara özellikle kendi eşlerini taparcasına sevmelerini öğütler.¹⁵⁹

23. *Hiç kimse günah işlememiş olsaydı, cennette üreme olur muydu, yoksa orada iffetin aklı şehvet ateşine karşı savaşıyor muydu?*

Ama günah işlemeselerdi cinsel ilişkiye girmeyeceklerini ve çocuk sahibi olmayacaklarını söyleyen kişi, azizlerin sayısını artırmak için insan için günahın gerekli olduğunu söylemekten başka ne diyor? Sanıyorlar ki günah işlemeyerek yalnız kalsalardı, günah işlemeselerdi çocuk sahibi olamazlardı, o zaman sadece iki değil, birçok doğru insanın olabilmesi için kesinlikle günah gerekliydi. Ancak buna inanmak saçmaysa, hiç kimse günah işlememiş olsa bile, en mutlu devleti doldurmaya yetecek kadar çok sayıda azizin, şimdi Tanrı'nın lütfuyla çok sayıda günahkârdan toplandığı ve bu çağın çocukları doğurduğu ve doğduğu sürece ortaya çıkacağına daha çok inanmak gerekir.

Günah olmasaydı, o evlilik cennet mutluluğuna lâyık olurdu, sevgi dolu bir yavru dünyaya getirirlerdi ve utanç verici şehvetleri olmazdı. Ama bunun nasıl yapılabileceğini gösterecek bir örnek artık yok. Bu nedenle şu anda pek çok organın hizmet ettiği iradeye, şehvet olmadan onun da hizmet edebileceği inanılmaz görünmemelidir. Kendimizde ve özellikle, gayretle çalışmanın zayıf ve yavaş doğalarını çevikleştirdiği bedensel işlerde çalışan zanaatkarlar olmak üzere başkalarında gördüğümüz gibi, bu organların yapması gereken işleri yapmak istediğimizde, ellerimizi ve ayaklarımızı hiçbir çatışma olmadan ve kolayca hareket ettirmiyor muyuz? İtaatsizlik günahıyla bedeli ödenen şehvet olmasaydı da dünyaya çocuk getirme işi için, bu organların, diğerleriyle aynı şekilde, iradenin emriyle insanlara itaatle hizmet edebileceğine inanmıyor muyuz?

De Republica adlı kitabında yönetimlerin farklılığını tartışan ve insan doğasından benzetme yapan Cicero, bedeninin organlarının itaat kolaylığından dolayı oğulların yönetildiği gibi yönetildiğini ancak zihnin kusurlu yanlarının daha sert bir yönetimle, köleler gibi baskı altına alındığını söy-

¹⁵⁹ Efesliler, 5, 25-33; Koloseliler, 3, 19

lemedi mi?¹⁶⁰ Doğal düzende ruh bedenden kesinlikle önce gelir ve hatta ruhun kendisi bedeni kendisinden daha kolay yönetir. Ancak şu anda tartıştığımız bu şehvet çok daha utanç verici bir şeydir. Çünkü onun etkisi altında ruh, ne şehveti ortadan kaldıracak şekilde kendini yönetir, ne de üreme organlarını şehvetle değil iradeyle harekete geçirecek şekilde bedeni tamamen kontrol edebilir. Eğer öyle olsaydı, bunlar üreme (utanma) organları olmazdı.

Ama şimdi ruh, doğası gereği daha aşağı ve kendisine tabi olan bedenine kendisine direnmesinden utanır. Çünkü başka duygular söz konusu olduğunda kendine direndiğinde daha az utanır, çünkü kendisi tarafından yenilgiye uğratıldığında düzensiz ve kusurlu bir şekilde olsa bile kendisini yenmiş olur. Çünkü akla tabi olması gereken bu parçalar tarafından hatta kendi parçaları tarafından, daha önce söylendiği gibi, kendisi tarafından yenilgiye uğratılır. Çünkü ruh, akıl dışı hareketleri zihne ve akla tabi kılmak için düzenli bir şekilde kendini yendiğinde, eğer o da Tanrı'ya tabi olursa, bu erdemli ve övgüye değer bir zaferdir. Yine de ruhun kötü taraflarının kendisine itaat etmemesi, ondan farklı, ondan aşağı olan ve doğası gereği onsuz yaşayamayan bedenine, iradeye ve emredene itaat etmemesinden daha az utanç vericidir.

Fakat iradenin otoritesi ile diğer organlar dizginlendiğinde ve bu olmadan, iradeye karşı gelerek şehvetle harekete geçen organlar, arzularını yerine getiremediklerinde günahın zevki kaybolduğu için değil, o zevke izin verilmediği için iffet korunur. Suçlu itaatsizlik, itaatsizlikle cezalandırılmazaydı, şüphesiz cennetteki evlilik bu direnişi, bu karşıtlığı, bu irade ve şehvet çatışmasını ya da her halükârda iradenin yeterliliğine karşı şehvet eksikliğini yaşamazdı aksine, diğer organlar gibi bu organlar da iradeye hizmet ederdi.

Böylece, elin toprağı ekmesi gibi, bu iş için yaratılan üreme organı da ekilebilir tarlayı ekerdi.¹⁶¹ Bu konuyu daha dikkatli tartışmak istediğimizde utanç direnir ve daha önce de bahsettiğimiz onur nedeniyle iffetli kulaklar-

¹⁶⁰ Bkz. Cicero, *De Re Publica*, 3.25.37

¹⁶¹ Bkz. Vergilus, *Georgica*, 3. 136

dan bizi af dilemeye zorlar çünkü o zaman bunun olması için hiçbir neden olmazdı. Bu tür organlar hakkında düşünenlerin aklına gelen her şey herhangi bir müstehcenlik korkusu olmadan özgürce tartışılırdı. Müstehcen denebilecek sözler bile olmazdı, ama bu organlar hakkında söylenebilecek her şey, vücudun diğer bölümleri hakkında söylenenler kadar ahlaken doğru olurdu. Bu nedenle, kim bu yazılara iffetsizce yaklaşırsa, doğadan değil, kendi suçundan kaçsın. Kullanmaya mecbur kaldığımız kelimeleri değil kendi utanmazca eylemlerini kınasın. Bu noktada, deneyimsiz şeylere olan inanca değil, deneyimlenen şeylerin algılarına dayanan imansızlığı çürüttüğüm sürece, iffetli ve dindar okuyucu veya dinleyici beni çok kolay affeder. Havarinin, “doğal kullanımı doğaya aykırı olanla değiştiren”¹⁶² kadınların korkunç ahlaksızlığını kınamasından dehşete düşmeyen biri, tüm bunları da gücenmeden okur. Onun gibi özellikle böyle lanet olası bir müstehcenlikten söz edip kınamıyoruz ama insan üremesinin etkilerini elimizden geldiğince açıklarken yine de bu tür müstehcen sözlerden kaçınıyoruz.

24. İnsanların masum kalsalar ve itaat ederek cennette kalma hakkını kazansalar, üreme organlarını da diğerleri gibi, yani iradenin takdirine bağlı olarak çocuk sahibi olmak için kullanmaları.

O halde erkek tohum ekerdi, kadın, şehvetle uyarılmayan ancak iradeyle harekete geçen cinsel organları ile onu gerektiği zaman ve gerektiği kadar alırdı. Çünkü sadece eller, ayaklar ve parmaklar gibi sağlam kemik eklemlerle donatılmış organları değil, aynı zamanda gevşek ve yumuşak sinirlerden oluşanları da iradeyle hareket ettiririz. Tıpkı iradenin ağızda ve yüzde olanları hareket ettirdiği gibi istediğimiz zaman onları hareket ettirebilir, uzatabilir, eğip bükebilir veya kasıp sertleştirebiliriz. Hatta, ilikler dışında iç organların en hassası olan ve bu nedenle göğüs boşluğunda korunan akciğerler bile, nefes alıp vermek, ses çıkarmak veya değiştirmek amacıyla bu şekilde çalışacak şekilde yapılmıştır. Körük nasıl demircilerin veya orguların iradesine hizmet ediyorsa, akciğerler de üfleyen, soluyan, konuşan, bağırان veya şarkı söyleyen herkesin iradesine hizmet eder.

Bazı hayvanlara doğal olarak verilen, tüm bedenini giyindiği örtüyü geçiyorum; herhangi bir yerlerinde bir şeyin kovulması gerektiğini hissedersen, yalnızca hissettikleri yeri hareket ettirirler ve sadece sinekleri uçurmakla kalmaz, aynı zamanda derilerini titreterek saplanan mızrakları bile atarlar. İnsan bunu yapamaz ancak Yaratıcı bunu dilediği canlılara bahsedemez miydi? Böylece insan, kendi itaatsizliğiyle kaybettiği aşağı organlarının bile itaatine sahip olabilirdi. Çünkü Tanrı'nın onu, şimdi bedeninde sadece şehvetle hareket eden şeyin yalnızca iradeyle hareket edecek şekilde biçimlendirmesi zor değildi.

Bazı insanların diğerlerinden çok farklı ve çok ender bulunan doğaları olduğunu da biliyoruz; bazıları bedeniyle istediğini yapar, bazıları ise hiçbir şekilde yapamaz ve başkasının yaptığını duyduğunda da zor inanır. Kulaklarını tek tek veya ikisini birden oynatanlar vardır. Saçlarla kaplı kafalarını hareket ettirmeden, uzun saçlarını alınlarına indirip istedikleri zaman geri çekenler vardır. Bazıları, midelerine hafifçe bastırarak, yuttukları inanılmaz miktarda ve çeşitlilikte şeyi, adeta torbadan çıkmış gibi eksiksiz olarak çıkarırlar. Bazıları kuşların, sığırların ve diğer insanların seslerini, öyle bir çıkarıp taklit eder ki görülmedikçe ayırt edilemez. Bazıları, aşağı taraflarından, hiç koku çıkarmadan, canları istediğinde pek çok ses çıkarırlar öyle ki o taraftan da şarkı söyleniyor gibi görünürler. Bir adamın istediği zaman terlediğini bizzat deneyimledim. Bazı insanların istedikleri zaman ağlayıp sel gibi gözyaşı döktüğü bilinir.

Ama çok daha inanılmaz olanı, kardeşlerimizden bazılarının yakın zamanda deneyimledikleridir. Calama Kilisesi'nin mahallesinde Restitutus adında kıdemli bir rahip vardı¹⁶³. Canı istediğinde (bu olağanüstü şeyi açıkça bilmek isteyenler tarafından bunu yapması istendiğinde), yas tutup feryat eden birinin çığlıkları eşliğinde öyle duyarsız hale gelip ölü gibi yatıyordu ki sadece onu çimdikleyip iğnelediklerinde değil ateşle yaktıklarında bile yara dışında herhangi bir acı hissetmiyordu. Ancak bedeninin zorlamayla değil, hissizlikle hareket etmediği, sanki ölü gibi nefes almamasıyla kanıtlandı ama daha sonra insanların seslerini, eğer daha net konuşsalar, sanki uzaktan geliyormuş gibi duyduğunu bildirdi.

¹⁶³Hippo'nun güneyinde ve Cirta'nın doğusunda bulunan bir Numidya şehri.

Bu nedenle, beden şimdi bile, çürüyebilir bir et olmasına rağmen, bu cefalı hayatı yaşayan insanlara, doğanın alışılmalı tarzının dışında birçok hareket ve duyguda takdire şayan bir şekilde hizmet ettiğine göre itatsızlık günahından ve çürüme cezasından önce, neslin üremesi için insan organlarının şehvet olmadan da insan iradesine hizmet edebileceğine inanamamız için ne sebep var? İnsan, kendini beğenerek Tanrı'yı terk ettiği için kendi kendisine teslim oldu ve Tanrı'ya itaat etmediği için kendine bile itaat edemedi. Dolayısıyla insan istediği gibi yaşayamadığından, sefaleti apaçık ortadadır. Çünkü istediği gibi yaşasaydı, kendisini mutlu sanırdı; ama utanç verici bir şekilde yaşasaydı bile mutlu olmazdı.

25. *Dünyevi hayatın sahip olmadığı gerçek mutluluk.*

Ancak daha dikkatli bakarsak, sadece mutlu insan istediği gibi yaşar ve sadece doğru insan mutludur. Ancak doğru insan bile ölmeyeceği, aldatılmayacağı veya yaralanmayacağı ve daima böyle olacağına emin olduğu bir yere varana kadar istediği gibi yaşayamayacaktır. Çünkü doğanın dilediği budur ve dilediğini elde etmedikçe tam ve mükemmel bir şekilde mutlu olmayacaktır. Ama şimdi, yaşamak kendi elinde değilken, hangi insan istediği gibi yaşayabilir? Çünkü yaşamak ister ama ölmek zorundadır. O halde, istediği kadar uzun yaşayamayan, istediği gibi nasıl yaşar? Ya da ölmek isterse, yaşamayı bile istemediğine göre, nasıl istediği gibi yaşayabilir? Ve bu nedenle, yaşamak istemediği için değil, ölümden sonra daha iyi yaşayabilmek için ölmeyi isterse, yine istediği gibi yaşamamış, ancak ölümlerle istediği şeye ulaştığı zaman yaşamıştır.

Ama işte, bırakın istediği gibi yaşasın, çünkü o kendine eziyet etmiş, yapamayacağını istememeyi ve yapabileceğini istemeyi kendi kendine emretmiştir. Terentius'un dediği gibi:

“İsteddiğin şey yapılamayacaksa,
Yapabileceğini isteyeceksin”¹⁶⁴

Peki sabrederek sefil olduğu için mutlu mudur? Çünkü mutlu bir hayata sevilmedikçe sahip olunmaz. Üstelik seviliyor ve sahipleniliyorsa diğer her

şeyden daha çok sevilmelidir, çünkü başka ne sevilirse mutlu hayat için sevilmelidir. Üstelik sevmeye layık olduğu kadar sevilirse (çünkü mutlu hayatı layık olduğu kadar sevmeyen kişi mutlu değildir), onu bu şekilde sevenin sonsuz olmasını istememesi imkansızdır. Bu nedenle hayat ancak sonsuz olduğunda mutlu olacaktır.

26. *Cennette yaşayanların mutluluğunun, utanç verici arzu olmadan üreme işini yerine getirebileceğine inanılması gerektiği.*

Bu nedenle insan, Tanrı'nın emrettiğini istediği süreçte, cennette istediği gibi yaşıyordu; Tanrı'dan zevk alarak yaşıyordu ve Tanrı'nın iyiliğiyle iyiydi. Hiçbir şeye ihtiyaç duymadan yaşıyordu, daima böylece yaşama gücüne sahipti. Acıkmaması için yiyeceği, susamaması için içeceği, yaşlılığın onu harap etmemesi için hayat ağacı vardı. Bedenin içinde ve dışında hiçbir çürüme ya da duyularına sıkıntı verebilecek hiçbir şey yoktu. Hiçbir içsel hastalıktan, hiçbir dışsal kazadan korkmuyordu. Bedende üstün bir sağlık, ruhta tam bir huzur vardı.

Cennette sıcak ve soğuk olmadığı gibi, cennette yaşayan insanın iyi niyetini engelleyecek herhangi bir arzu veya korku müdahalesi yoktu. Orada üzücü hiçbir şey, boşuna neşe verecek bir şey yoktu. Gerçek sevinç, "Temiz bir yürekte, temiz bir vicdandan ve sahte olmayan imandan"¹⁶⁵ çıkan sevginin parıltıdığı Tanrı'dan akıp duruyordu. Eşlerin ahlaken doğru sevğiden kaynaklanan birbirlerine sadık yoldaşlığı, zihin ve beden uyumu ve uyanıklığı ve emri zahmetsizce yerine getirme vardı. Hiçbiri boş zamanlarında yorulmaz, iradesi dışında uykuya yenik düşmezdi.

Böylesi bir kolaylıkta ve insanların böylesi mutluluğunda, şehvet hastalığı bulaşmadan tohum ekilemeyeceğinden şüphelenmek bizden uzak olsun; aksine o organlar, diğer organlarla aynı iradenin emriyle harekete geçirilirdi. Koca, şevkin baştan çıkarıcı dürtüsü olmadan, ruh ve beden dinginliğiyle, bekarret bozulmadan, karısının koynunda¹⁶⁶ yatardı. Çünkü bunun deneyimle kanıtlanamaması, bedenin bu bölümlerinin fırtınalı bir ateşle harekete geçirilmeyip, gerektiğinde kendiliğinden ortaya çıkan bir güçle kullanıldığına

¹⁶⁵ 1 Tim. 1, 5

¹⁶⁶ Bkz. Vergilius, *Aeneas*, 8, 406

inanılmamasını gerektirmez. Böylece, nasıl şimdi bir bakirenin rahminden gelen adet kanı aynı bekaret korunarak dışarı atılabiliyorsa, o zaman erkeğin tohumu, kadının cinsel organının bekareti korunarak rahmine sokulabilirdi. Yani tohum, adet kanının dışarı atıldığı aynı yolla enjekte edilebilirdi. Nasıl ki doğurmak için kadının rahmi acı iniltisiyle değil, zamanı geldiğinde bir dürtüyle açılıyorsa, döllenmek ve gebe kalmak için de şehvet arzusu ile değil, iradenin kullanımı ile her iki cins birleştirilirdi.

Şimdi utanç verici şeylerden bahsediyoruz. Elimizden geldiğince onların utanç verici hale gelmeden önce oldukları gibi düşünmeye çalışsak da yine de tartışmamızın, bize pek faydası olmayan belagatle genişletilmekten ziyade bizi geri çağıran utançla dizginlenmesi gerekir. Anlattığım şeyi deneyimleyebilecek olanlar bile bunu deneyimlemedi. Çünkü günah işledikleri için, tohum ekme işinde dingin bir kararla birbirleriyle birleşmeden cennetten sürgün edilmeyi hak ettiler. Şimdi, bu şeylerden söz edildiğinde, insanların aklına sakın bir irade çıkarımı değil de çalkantılı şehvet deneyimi gelmiyor mu?

Bu nedenle, akıl düşüneni terk etmese de utanç konuşanı engeller. Ancak şu bir gerçektir ki, tüm cinslerin en üstün ve en iyi yaratıcısı, iyi niyetlerin yardımcı ve ödüllendiricisi, kötü niyetleri defedip lanetleyen ve her ikisini de düzenleyen Her Şeye Kadir Tanrı, kendi bilgeliğinde devleti için önceden belirlenmiş sayıda vatandaşı, lanetlenmiş insan ırkı arasından bile tamamlayabilecek plandan kesinlikle yoksun değildi. Tüm kitle adeta çürük bir kökle lanetlenmiş olduğundan, sadece kurtulanlara değil aynı zamanda kurtulmayanlara da ne bahşedeceğini göstererek onları hak ettiklerine göre değil lütufla ayıracaktı. Çünkü o zaman her biri, haklı olarak birlikte cezalandırılacağı bu adamların ortaklığından çıkarıldığında, kendisine borçlu olunmayan, karşılıksız bahşedilen bir iyilikle kötülüklerden kurtarıldığını görür. O halde Tanrı hem suçlarının hak ettiğini hem de lütfunun bahşettiğini onlarda ve onlar aracılığıyla gösterebildiğine, O'nun yaratıcılığı ve yöneticiliği altında suçluların sapkın düzensizliği bile şeylerin doğru düzenini bozamayacağına göre günahkâr olacaklarını önceden bildiği kişileri neden yaratmayacaktı?

27. *Günahkâr meleklerin ve insanların sapkınlıklarının Tanrısal öngörü rüyü bozmaması.*

Buna göre hem melek hem de insan günahkârlar, “Rabbin tüm isteklerinde harika olan büyük işlerini”¹⁶⁷ engelleyecek hiçbir şey yapmazlar. Çünkü öngörüsü ve her şeye kadir gücüyle herkese kendi payını dağıtan Rab, yalnızca iyileri değil, kötülerini de iyi şekilde kullanmayı bilir. Ve böylece Tanrı, ilk kötü niyetin bedeli olarak, artık iyi niyet sahibi olmayacak kadar lanetlenen ve inatçılaşan kötü meleği iyi şekilde kullanarak, doğru yani iyi niyetli yaratılan ilk insanın ayartılmasına neden izin vermeyecekti? Gerçekten de öyle bir şekilde yaratılmıştı ki, eğer iyi insan yardımcısı olan Tanrı’ya inansaydı kötü meleği yenebilirdi ama kendini beğenmişlik ve kibirle yaratıcısı ve yardımcısı olan Tanrı’yı, terk ederse yenilirdi. İlahi olarak doğru iradenin yardımıyla iyi bir ödül kazanacak ancak sapkın iradeyle Tanrı’yı terk ettiği için kötü bir ödül kazanacaktı.

Çünkü insanın kendisi bile Tanrı’nın yardımı olmadan Tanrı’nın yardımına inanmazdı ancak kendisini beğenmesinden dolayı ilahi lütfun bu nimetlerinden vazgeçmek kendi elindeydi. Nasıl ki bu bedende besin desteği olmadan yaşamak elimizde değilse, kendini öldürenlerin yaptığı gibi yaşamamak da elimizdedir. Cennette bile Tanrı’nın yardımı olmadan bu kadar iyi yaşamak insanın elinde değildi ama kötü yaşamak, mutluluğa devam etmemek ve ardından en adil cezayı almak kendi elindeydi. Bu nedenle Tanrı, insanın gelecekteki bu düşüşünden habersiz olmadığına göre, kıskanç bir meleğin kötülüğüyle ayartılmasına neden izin vermeyecekti? Yenileceğini bilmiyor değildi ancak yine de azizlerin büyük şanı için, kendi lütfunun yardımıyla insan soyu tarafından şeytanın kendisinin yenileceğini de öngörmüştü.

Böylece Tanrı, ne gelecekteki herhangi bir şeyden habersizdi, ne de önceden bilmesiyle kimseyi günah işlemeye zorladı ama yaratılışın akıllı varlıkları olan meleklerle ve insanlara, deneyimin sonuçlarıyla, insanın varsayımı ile kendi koruması arasındaki farkı gösterdi. Ne meleğin ne de insanın düşmesini sağlamanın Tanrı’nın elinde olmadığına inanmaya veya bunu söylemeye kim cüret edebilir? Ama bunu ellerinden almayarak gururlarının ne kadar kötülük ve kendi lütfunun ne kadar iyilik yapabileceğini göstermeyi tercih etti.

¹⁶⁷ Mezmur 111, 2

28. *Dünyevi ve göksel iki devletin doğası.*

Bu nedenle, bu iki devleti iki sevgi meydana getirmiştir. Dünyevi devleti Tanrı'yı hor görme derecesinde benlik sevgisi ve göksel devleti kendini hor görme derecesinde Tanrı'nın sevgisi. Kısacası, biri kendisi ile övünür, diğeri de Rab'la övünür¹⁶⁸. Çünkü biri, insanlardan şan ister ama diğeri için en büyük şan, vicdanın tanığı olan Tanrı'dır. Biri kendi şanıyla başını yükseltir; diğeri kendi Tanrısına, "Sen benim şanımsın ve başımı yükseltensin"¹⁶⁹ der. Birinde hükümdarlar ve tebaası olan milletler, hükmetme şehvetiyle yönetilir; diğesinde, hükümdarlar ve tebaa birbirlerine sevgiyle hizmet ederler, yöneticiler düşünüp akıl verirken tebaa itaat eder. Biri kendi gücünün yöneticilerin elinde olmasını taparcasına sever; diğeri Tanrısına, "Seni taparcasına seveceğim, ya Rab, gücüm benim"¹⁷⁰ der.

Bu nedenle, dünyevi devlette, insana göre yaşayan bilgiler bedenlerinin, ruhlarının ya da her ikisinin iyiliğinin peşine düştüler, Tanrı'yı tanıyanlar bile "O'nu Tanrı olarak yüceltmediler ya da O'na şükretmediler aksine düşüncelerinde kayboldular ve akılsız kalpleri karardı. Bilge olduklarını söyleyerek (yani kendilerine hükmeden kibirleriyle, bilgeliklerinden ötürü kendilerini yücelttiler), akılsız oldular ve çürümeyen Tanrı'nın yüceliğini çürüten insanın, kuşların, dört ayaklıların ve sürüngenlerin (çünkü bu tür putlara ya halkların liderleri ya da onların takipçileri tapıyordu) çürüten suretine dönüştürdüler ve sonsuza dek kutsanmış Yaratıcıdan ziyade bu yaratıklara tapıp kulluk ettiler¹⁷¹". Göksel devlette insanın bilgeliği, sadece gerçek Tanrı'ya doğru şekilde tapınılan dindir ve bu ödülü sadece insanların değil, aynı zamanda meleklerin ve azizlerin de eşliğinde beklemektedir, "öyle ki, Tanrı her şeyde her şey olsun."¹⁷²

Augustine. *City of God, Volume IV: Books 12-15*. Translated by Philip Levine. Loeb Classical Library 414. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966.

¹⁶⁸ Bkz. 2 Kor. 10, 17

¹⁶⁹ Mezmur, 3, 3

¹⁷⁰ Mezmur, 18, 1

¹⁷¹ 1 Romalılar, 1, 21-23 ve 25

¹⁷² 1 Kor. 15, 28